

Scinteia tineretului

Anul VII
Nr. 35 (310)
12 pagini — 3 lei
Simbătă
29 august
1987

SUPLIMENT LITERAR-ARTISTIC

Arta și cultura în oglinda luptei revoluționare a întregului nostru popor

În climatul de deplină angajare a întregului nostru popor pentru împlinirea exemplară a obiectivelor dezvoltării multilaterale a patriei, cu toții am sărbătorit 43 de ani de la împlinirea victorioasă a revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din august 1944 având sentimentul tonic al datoriei împlinite, cu hotărârea neclintită de a obține noi și noi succese în grandioasa operă de lăurire a socialismului și comunismului în România. În acest context, vizitele de lucru pe care secretarul general al partidului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, le-a întreprins în mai multe județe ale țării evidențiază cu putere dimensiunile impresionante ale dialogului pe care cirmaciul încercat și înțelept al partidului și țării îl întretine cu oamenii muncii din toate domeniile de activitate.

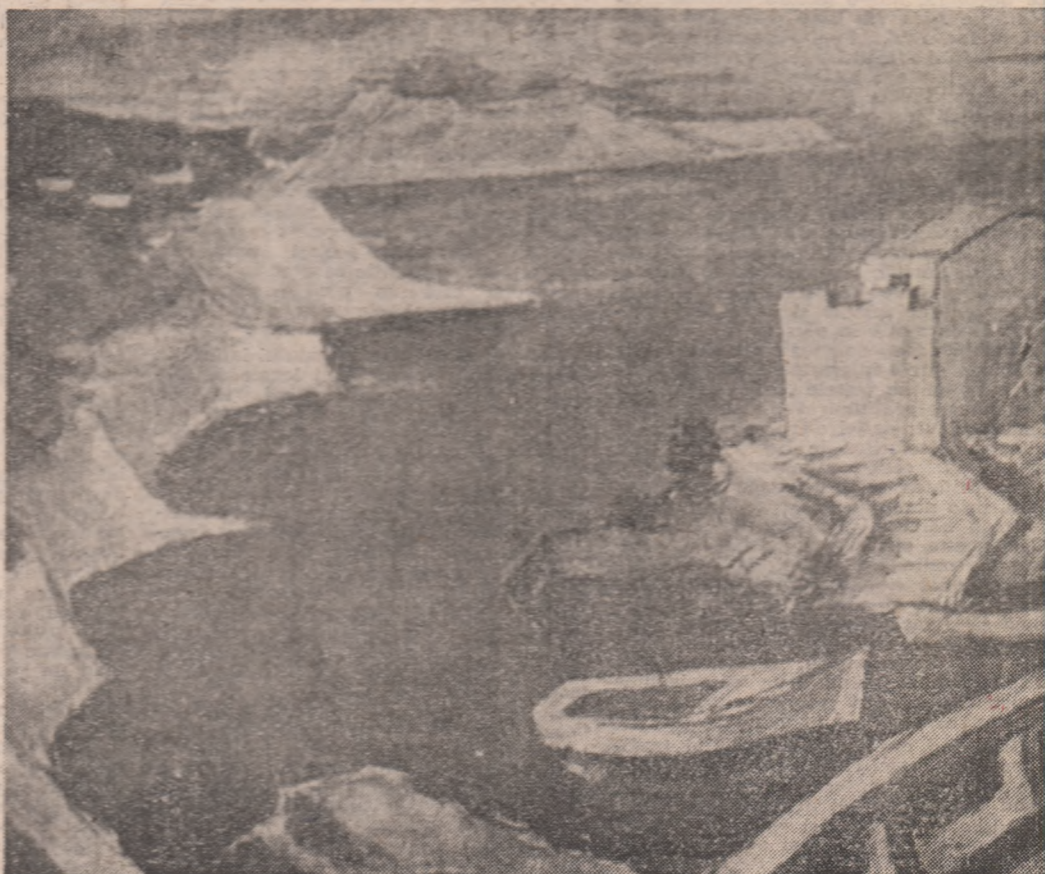
În amfiteatrele vaste ale muncii se plămădește valorile materiale și spirituale ale civilizației socialiste și comuniste fiecare fiu al țării are un loc bine determinat, contribuția lui la înaintarea spre trepte mereu mai înalte de bunăstare, prosperitate, întemeindu-se pe îndatoririle ce-i revin în calitate de cetățean, de patriot, de luptător pentru triumful cauzei socialismului și comunismului în România. Frontul nostru ideologic, educativ și cultural constituie din acest punct de vedere, așa cum sublinia cu pregnanță secretarul general al partidului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, de la tribuna recentului Congres al educației politice și culturii socialiste o importantă forță motrice a devenirii noastre comuniste, o inepuizabilă sursă de elan creator, contribuind efectiv la formarea conștiinței revoluționare, a omului nou — factor esențial în asigurarea progresului nostru permanent și multilateral.

Oamenii de artă și cultură, după cum sublinia tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU la marele forum al spiritualității românești, au nobila misiune de a se integra organic, prin activitatea lor, prin creație, eforturilor eroice ale întregului popor consacrate împlinirii aspirațiilor și idealurilor noastre de mai bine, în libertate și demnitate. „Oamenii de artă, de cultură, din toate domeniile, trebuie să se angajeze ferm și să creeze cu poporul și pentru popor, să se inspire din izvorul viu, veșnic al națiunii noastre, din creația și din felul de a fi al poporului nostru! Numai o asemenea cultură, o asemenea activitate literar-artistică, de toate genurile, inspirată din munca și viața poporului va avea, într-adevăr, o contribuție uriasă la întreaga operă de transformare a societății, de formare a omului nou, cu un înalt spirit revoluționar, constructor conștient al socialismului și comunismului în România!”

Într-adevăr, nimic nu asigură mai multă viabilitate, mai mult adevăr, o mai profundă putere de rezonanță în conștiința națiunii decât reflectarea în creația artistică și culturală a muncii poporului, a problemelor de conștiință și de viață ale celor cărora le sint adresate. Optind pentru o cit mai largă varietate stilistică și de formă, oamenii de artă și cultură pot și trebuie, indiferent de spațiul lor de activitate specifică să contribuie în plan educativ la afirmarea climatului patriotic și revoluționar în societatea noastră. Fiecare operă literară, piesă de teatru, film, operă plastică trebuie să reprezinte realitățile noastre naționale la un nivel calitativ cit mai înalt, într-un spirit angajat, militant, în favoarea valorilor noastre politice și morale, a crezului nostru comunist și revoluționar. Hotărârea oamenilor de artă și cultură, tineri și mai vîrstnici, exprimată la Congresul educației politice și culturii socialiste de acțiunea toamai în aceste direcții esențiale formulate de secretarul general al partidului este de natură să servească crearea a noi și noi opere literar-artistice și culturale al căror erou generic să fie poporul, marea masă a celor care, cu pasiune și devotament, cu eroism, fac totul pentru înălțarea patriei pe culmi superioare de progres și civilizație.

Prin forța de influențare pe care o au, artei și culturii le incumbă și o mare responsabilitate socială față de publicul căruia i se consacră. Această mare responsabilitate nu poate fi onorată decit prin opere care să se așeze sub emblema tutelării a patriotismului, a spiritului revoluționar, a umanismului socialist. Nimic mai firesc decit ca tinerii creatori să se regăsească cu întreaga lor putere de muncă, cu toate aspirațiile lor de realizare și împlinire în acest amplu front educativ și formativ menit să contribuie la unirea și mobilizarea energiilor naționale, pentru împlinirea exemplară a strategiei partidului de asigurare a unui prezent și viitor fericit pentru poporul român. Tinerii creatori au toate condițiile de a se afirma, iar hotărârea lor de a folosi aceste condiții, demonstrând atașament neclintit față de interesele patriei și poporului, constituie onorarea unei datorii imprescriptibile, supreme, ea însăși temei și izvor de apă vie pentru orice operă artistică și culturală ce tinde să dureze în timp și în conștiința națiunii.

SUPLIMENTUL LITERAR-ARTISTIC

RADU BOUREANU „Peisaj”

PATRIEI

Imn

despre patrie sau despre obirșie
despre țarina sufletului
se vorbește în miezul zilei
cu fața adinc înfiptă în cer
se vorbește în miezul nopții
cu ochii adinc înfipti în pămînt
patria
lumină izvorînd
din copaci vîzători
măruntaie de aur ale cuvintelor
țarină îndrăgostită de talpa omului
în patrie ne îmbrăcăm la limita realității
miinile noastre și picioarele noastre pentru patrie
se zbat
oasele noastre în patrie se odihnesc sub zodii
făcînd vizibilă eternitatea
fiul înaltă zarea patriei
venînd cu o floare în umăr
cununa unui imn clatină căpriorii acoperișului
imnul fiind chiar osia iubirii
în țarina patriei este pentru toți drumul sacru al dăruirii
despre obirșie despre sinul mumei
se vorbește cu inima adinc înfiptă în miezul bobului
de griu
PAUL AREȚU

Soare, mare și ochii lui Țuculescu la Mangalia

*În mod întimplător nu
m-am născut la mare. Și tot-
deauna mi s-a părut ciudat
că nu m-am născut la mare.
Prima oară cînd am fost a-
colo: spațiul acela, într-o
fotografie gălbejită, eu și pă-
rintii și spațiul. Eu și spa-
țiul!*

*Apa și spațiul.
La mare înveți întii să
construiești. La mare cerul
și ceva din pămînt, care e
apa, se unește direct, fără
reazim parcă, se unește di-
rect cu cerul.*

*A cuceri spații. Au răsă-
rit apoi blocurile, marile
blocuri, întii la Mamaia, apoi
peste tot. Venisem cu o mo-
tocietă, nu conduceam eu,
eram la spatele unei motoci-
clete conduse de fratele
meu. Și dam piept cu viața
O viață care se ridica nonșan-
lantă, sigură, liniștită, după
un război pustitor.*

DUMITRU
DINULESCU

(Continuare în pag. a V-a)

Modernitatea esențială *)

Există o dimensiune constantă în multiplele preocupări ale lui Paul Petrescu, care se extind de la exegeza etnografică, de profunzime, centrată asupra arhitecturii populare și motivațiilor ei simbolice, la spațiul dinamic al tradiției, consacrat de arta populară. În lucrări de sine stătătoare, care vizează istoria artei, sociologia culturii și perspectiva unei teorii a culturii, Paul Petrescu recompune traiectul interferențelor posibile în definierea fenomenului cultural ca un întreg.

Eforturile în această direcție impun, dincolo de o investigație cu rosturi cumulative, o asimilare ideatică a structurilor spirituale create, care se obiectivează în tentația descoperirii valorilor culturii, respectiv a sensurilor și semnificațiilor lor specifice. Este tocmai ceea ce ne oferă, într-o lectură retrospectivă, lucrările *Arca în timp și Tentația confluențelor*. Aici, Paul Petrescu redescoperă, într-o modalitate și viziune proprie, entitățile cultural-artistice autohtone la confluența lor cu lumea artistică europeană, într-o neîntreruptă devenire și convergență a motivelor de substrat. Într-o asemenea imagine, își găsesc o identitate netulburată de apăsarea milenilor formele străvechi ale arhitecturii țărănești și culoarea ce stăpânește obiectul creat, nu doar exterior, ci într-o transfigurare de armonii, în măsură, spune autorul, să devină, „un criteriu de judecată estetică și de grupare a obiectelor independent de funcție și de materie primă”. E un motiv în plus ca să ne oprim la deschiderile spirituale pe care ni le propune, într-o interpretare originală, fie că e vorba de temele ce configurează „semne ale spațiului și timpului social”, „simbolul vegetației etern reinnoite” sau „lumea obiceiurilor de iarnă”, pentru a ajunge la ceea ce numește inspirat: „modernitatea artei populare”, înțeleasă, însă, prin permanentele care au pecetluit în plan universal creația lui Brâncuși. Căci acesta din urmă, scrie Paul Petrescu, continuă „ancestrala experiență a meșterilor cioplitori”, și nu numai a „meșterilor”, ci a oricărui țărăn ce trebuia să-și facă tâlpi de casă, grinzi pentru pivnițe, ciuturi de mori, butucuri pentru roți, loitre pentru căruțe, și atâtea alte lucruri alcătuiind la un loc splendidă constelație a unei adevărate „civilizații a lemnului”, cum o numea Pârvan.

Urmărind coordonatele spațiului tradițional românesc, rinduit pe „țările mici ale românilor” autorul conchide că „ele erau cadrul ordonat al vieții și culturii populare, materiale și spirituale, și ele au format temelii sociale și culturale și apoi al voievodatelor”. Pe această dimensiune, care e și una inedită, de istorie a culturii românești, Paul Petrescu se oprește la „Sudul necunoscut al Olteniei”, la „Clasicismul Mehedinților”, la „Nord-vestul românesc” sau la „cealaltă Dobroge”. Ar fi suficient să reținem referințe care se face la acea „realitate etnografică românească”, din nord-vest, masivă în trecut, dar prea puțin urmărită, deși ea era „extinsă și în ținuturile Ugocea, Bereg, Hajdu — la 1391”, unde erau voievozi români și domni de Tară. Dincolo de orice particularitate a problemelor, autorul fundamentează „convergența caracterelor etnografice zonale” în definierea unui specific național în cultură, „în consonanță cu evoluția societății moderne” și cu cerințele ei prezente.

În ultima instanță, valoarea demersului lui Paul Petrescu constă nu numai în pledoaria susținută pentru cunoașterea culturii, ci, deopotrivă, în situarea directă în actul creator de valori spirituale și în asumarea finalității sociale a acestor valori.

VASILE VETIȘANU

*) Paul Petrescu, *Tentația confluențelor*, Editura Eminescu.

În cercul textului *)

Scriitorul și adevărul său reprezintă personajul și materia ultimului volum al lui Florin Mugur, care cuprinde fragmente de jurnal, cronici literare, schițe despre fericirea și nefericirea de a fi în lumea literaturii și de a se (re)cunoaște mereu în ipostaza „omului de hirtie”, despre spațiul cărților, uneori atât de familiar, alteori depărtat, jalonând distanțe ce par irecuperabile, despre oamenii pe care îi

privește literatura: verbul acesta trebuie însă citit în cele două înțelesuri ale sale: scriitorul este omul privit de Literatură, ale cărui fapte sint adică todeauna supuse acelei instanțe superioare, simțită nu o dată ca un factor „agresor” și tot el, scriitorul, este omul care privește literatura, aceasta fiind unica sa preocupare, viața lui obligatorie, el însuși. *Schițe despre fericire* este un titlu care trimite la existența scriitorului, prins pentru todeauna în cercul textului; cartea aceasta, fermecătoare ca un volum de versuri de Florin Mugur și incisivă ca observațiile vechiului „cenaclist” Florin Mugur, este, totodată, o „arhivă” cu un discret parfum sentimental, palpitanță ea orice jurnal intim, interesantă în micile sale studii critice, percutantă în portretistica literară, duioasă adesea în fluxul amintirilor cu și despre scriitori.

Jurnalul care se cuprinde în schițele despre (ne)fericire ale lui Florin Mugur constituie plaga turnantă a volumului; adunând observațiile despre propria poezie sau cele referitoare la condiția scriitorului de „aici” și „acum” (cele mai vechi pagini date aparțin, mi se pare, anului 1977), cititorul ar putea „lega” singur un alt volum ce s-ar chema *Florin Mugur par lui-meme*. Astfel, poetul mărturisește dorința „de a nu scrie versuri definitive, ci versuri pe cale de a se defini, de a face nu poezii nemuritoare, ci poezii muritoare”; în fond, Florin Mugur definește (horribile dictu!) însăși condiția poeziei, a literaturii în genere, care este *căutare*, cale todeauna urmată asemenea emirului macedonskian, încercare, iluzie, eșec și continuă reluare a drumului cu suma intactă a tuturor virtualităților începutului, niciodată finalizare și niciodată descoperire a Adevărului, dar, prin vesnicele momente de criză, relevare a adevărului, a „micului” adevăr „personal”: ce poate fi mai dramatic și, în același timp, mai creator decît o notație ca aceasta: „De-o săptămână nici un gând — și creierul care-și adună palmele umede deasupra unui ghiocel stingher și timpit?”

Toate evenimentele jurnalului intim din *Schițe despre fericire* sint legate de lectura cărților, biografia fiind, în fapt, bibliografie; în această perspectivă trebuie înțeleasă deza de pe „steagul” poetului — „frumosul e viața” —, ca și notațiile pilduitoare privind rolul cărților asupra unei personalități poetice aflată într-o continuă și nici un moment definitivă formare: „Cel care scrie aceste rinduri este el însuși autor de versuri. Un autor în formare, aceasta fiindu-i mindria și unica speranță. El se preocupă nu de marii poeți ai literaturii contemporane luați în ordine alfabetică, ci de cei care, într-un fel sau altul, printr-o lectură dintii sau printr-o recitare, îl ajută să se modifice”. Se poate lesne observa din asemenea rinduri cit de greșit a fost judecat Florin Mugur de unii recenzenti și ultimelor sale cărți de versuri, unde s-a văzut o încercare de sincronizare cunva „silită” cu noile direcții din lirica noastră, de imitare ori, în cel mai bun caz, de „contaminare” a fondului cu o formă ce ar reprezenta „moda”: în fond, adevărata scriitor este acela ce are puterea de a se modifica pe sine cu fiecare carte scrisă și cu fiecare carte bună citită, care este în stare adică să „provoace”, să declanșeze mecanismul creației. Iar primul element, chiar cel esențial, al unei asemenea cărți este reflectarea caracterului celui ce a scris-o: „Autorul acestor rinduri are credința naivă și extrem de fermă că un poet trebuie să fie și un om de caracter. El socotește că, în țara lui Bălcescu și a lui Eminescu, aceasta ar trebui să fie o cerință unanim acceptată”.

Cu această „grilă” a lecturii, Florin Mugur scrie în *Schițe despre fericire* numai despre acele cărți care l-au provocat și l-au „modificat”, ignorind, se înțelege, tot ceea ce nu este literatură și tot ceea ce, scris fiind, nu corespunde caracterului integru al artistului adevărat; iată, în rezumat, opțiunile *cititorului* Florin Mugur: „caracterul polemic” al baladelor lui Ștefan Aug. Doinaș, proza lui Sorin Titel („un excepțional profesionist al scrisului”), poezia „calmă și elegiacă” a lui Victor Felea și aceea „de notație” a lui Aurel Rău, „independența dureroasă” din lirica lui Gheorghe Grigurcu, patruzeci de poeme frumoase din *Rezervația de zimbri* a lui Adrian Păunescu, scrisul lui Gheorghe Tomozei („ultimul, poate, mare poet posteminescian”), „roua” lui Emil Brumaru, aspirația spre puritate a seraficilor, tinărul meditativ din versurile lui Nicolae Ioana, „extraordinara fantezie a asociațiilor” din cărțile lui Mircea Dinescu („un fanatic al poeziei, un exasperat al propriului său cîntec și al cîntecului”), amestecul de „plebeism și noblețe, de „navetism” și „legendar” din poemele lui Alexandru Mușina.

Multe din schițele lui Florin Mugur cuprind observații dintre cele mai pertinente referitoare la poezia generației '80, căreia îi descoperă „caracterul macedonskian” al afirmării sale (așa observa însă că acesta constituie o „invariantă” a debutului în lumea literaturii pentru majoritatea promoțiilor de poeți din acest secol).

Schițe despre fericire este o carte despre principalul resort ce acționează mecanismul creației unui poet care, pentru că este asemenea „poetului tinăr”, găsește motivele (ne)fericirii sale în jocul contradicțiilor ce îi alcătuiesc sufletul: refuzul

absolut de a accepta ideea „că omul s-a născut pentru a muri și pentru a-și aștepta moartea” — acesta este resortul cărților poetului și al schițelor sale din acest volum.

IOAN HOLBAN

*) Florin Mugur, *Schițe despre fericire*, Editura Cartea Românească.

Arta de a problematiza *)

Platon Pardău reeditează, în ultima sa carte, o temă de succes (să ne amintim de *Comparații* lui Slavici) și anume trădarea mediocrității prin imixtiunea aleatoriului, figurat, în acest caz, de o comandă excentrică, solicitată unui pictor de gang, privind executarea unui portret după o schiță apocrifa, semnată, conștient, de pictor însuși. Arvunit copios în perspectiva libertății de a nu executa tabloul, acesta devine victima unei dilematice și expansive derive psihologice. O primă etapă în acest context problematizant o constituie cea a circumstanțializării de tip „policier”: autentificarea semnăturii, depistarea modelului necunoscut, tănuirea banilor etc.

Relevantă este însă evoluția ciclotimică a pictorului Octavian Belung, modulată de manifestări psihopatologice galopante, pe care o putem discota în patru etape critice: cea a persecuțiilor arbitrare aplicate metodic familiei și justificate, (sub impulsul reflexelor unui alter ego moral, anesteziat) prin absurdul prestidigității sofisticate, cea a propensiunii spre simulara demenței și sinuciderii, cea a exuberanței epicureice, admirabil nuanțate cu prilejul unui festin organizat de pictor și cea a abuzului și autismului, pulverizate în sugestii difuze, înșelătoare, haotice, în finalul cărții. Forța obsedantă a portretului, gratuitatea provocator-exorcizantă a comenzi provoacă pictorului un puternic stress de neadaptare, o devorantă spaimă de necunoscut, convertite într-un comportament haotic în care exteriorizarea stărilor de conștiință ia, adesea, forma delirului oniroid.

Accentele vindicative, culminând cu uzurparea unui pictor onest, magistrul plasticii locale, angajează același mecanism psihotic care generează starea de degradare psihică, reprezentând în subsidiar, un gest polemic retroactiv, adresat lui însuși, obscurului pictor de mixandre, Octavian Belung. Un ingenios expedient în problematizarea existențială a pictorului, îl constituie ziarul local, *Opinia*, portavoce al refuzurilor subconștientului ca și psihologia à rebours a breslei de plasticieni, un strategic cor orfic, gravitind orbeste în jurul idolului său, Octavian Belung. Mutații sincronice marchează și structura interioară a personajului colectiv, alternând contrastiv: ignorantul devine idolatru, placidul devorant, extatic etc. Transgresarea condiției sub semnul absurdului, bizarului, iraționalului, devine epidemică, proliferantă.

Sindromul solidarizării patologice și al depersonalizării pare însă să nu-l atingă pe Liviu, magistrul pus în scenă cu prilejul unei sedințe a plasticienilor de fratele său, Octavian Belung, într-un moment de frapantă luciditate, cînd, relevînd prin negație desertăciunea artei, proclamă frust, concret, izbitor, magnificiența realității funciare, dinamice, eficiente: „Dumneata debitezi prostii în timp ce frate-meu tale un munte”. Stenic, natural, practic, onest, perfect echilibrat, un adevărat coridor de ventilație în atmosfera încărcată a confuziei generale, minerul Liviu, revendicîndu-se într-un apologet al axiologiei artei, se va lega simbolic de pictor, accelerîndu-i, asemenea unui fanatic manager politic, cursa spre „glorie”, adică spre crăhul existențial.

Prozatorul infuzează structurilor romanului un spirit relativizant, indeterminant, creînd în permanentă focare de confuzie „stîmse” uneori prin unde de șoc, prin obstacularea orientărilor, imaginilor reprezentative și acreditarea bruscă a derizoriului firesc, rațional, inserat în neglijabile digresiuni care dau falsa senzație că autorul nu se mai interesează de destinele personajelor sale, dar care, cu o subtilitate ce scapă unei lecturi comode, implică totul într-o amplă mișcare, într-un flux unificator. Exagerarea formalismului, dilatarea unor structuri insignifiante, gustul pentru bizarerie și paradox, mecanismul tergiversării, asimilarea realului plauzibil de către cel al convenției — absurdul, adică — insinuările parabolice ca și stilul transparent, ambiguu, relativizant, misterios, aluziv, îl apropie de maniera literară kaffkiană (cu referire la *Castelul și Procesul*), personalizată însă, într-o fericită consonanță, cu determinațiile epice.

Rafinat „pictor” al stărilor onirice și prin excelență creator de personaje, Platon Pardău realizează în acest roman o metaforă a meta-realității universului intim uman.

DORIN MĂRAN

*) Platon Pardău, *Portretul*, Editura Cartea Românească.

Autenticitatea impresiei de călătorie *)

O știm pe Lia Miculescu o poetă de mare sensibilitate și rafinament artistic. O poetă talentată, cu un timbru original, distinct, obsedată de muzicalitatea limbii poetice și de zonele de vis și puritate ale existenței. Cu aceleași atribute ale personalității sale artistice o întâlnim acum în ipostaza de prozatoare, semnind volumul *Cumințenia zăpezii*, apărut în seria *Mapamond* de la Editura Sport-Turism. E o colecție de prestigiu, în care scriitorii români-călători poartă un dialog util și fructuos cu lumea din toate punctele cardinale, cu toate culturile și civilizațiile. În *Cumințenia zăpezii* Lia Miculescu inițiază un dialog poetic cu lumea nordului. Un dialog inteligent, sugestiv, despre locuri pitorești, despre oameni și obiceiuri necunoscute nouă, despre un mod de viață inedit, despre mentalități originale, opere de artă reprezentative și construcții arhitecturale care ne pun în contact viu cu o altă lume.

Impresiile nemijlocite, cunoștințele livrestii, sedimentate într-un suflet de poet, se decantează sub pana inspirată a Liei Miculescu, într-o atmosferă lirică complexă, într-un suvoi de densă și captivantă poezie, căci drumeția aceasta n-o face nici un geograf sau un etnolog, nici un istoric sau un critic de artă, ci un om cu suflet de poet, inzeștriat cu o gândire metafizică și cu o puternică subiectivitate creatoare. Din prima pagină, asemenea virtuți se impun conștiinței cititorului: „Era dimineață și Norvegia, așezată ca o blană de păduri la gîtul Europei, rețezat de o Salomee (poate vikingă) ca să ofere, spre dispută, continentelor, capul de gheață al nordului groenland, se refuzase pînă atunci cunoașterii mele”. Cartea Liei Miculescu este încărcată nu numai de splendide metafore și simboluri, ci și de o autentică poezie, deghețată în proză, ca în acest epilog tulburător: „Sînt locuri neumbrate de pași; pe lingă cer, numai privirea duce, lungi, urmele albastre; tot căutam o zare în drumurile noastre, dar drumurile cată la margini care pier.”

Nedumeriți, la mijloc, închidem cere știut și facem cale-ntoarsă spre nceperi repetate, ne minunăm în treacă de locuri neumbrate, pe care buruiana virgină le-au umplut.

Și-atunci călcăm, să știe istoria că noi am fost pe diametrul acesta pionierii, înfigem semn durabil, plantăm în grabă merii și iar pornim la zarea rămasă înapoi...” (p. 177).

Cartea Liei Miculescu vibrează de autentică poezie, nu de lirism dulceag, poetizant. De altfel, *Cumințenia zăpezii* e structurată ca un poem, ca o suită riguroasă articulată, de epic și descriptiv, de episoade lirice. Drumuri prin zăpezi fără de sfîrșit, cu sănii străni, trase de 26 de ciini, minunații ciini polari „Ciau-Ciau”, amintiri de-acasă, chipuri variate de oameni, japone mici, eschimoși fermecători, marinari melancolici, tineri și virstnici, urmași aspri de vikingi, faună polară, episoade-surpriză în care trenul acordă prioritate unei colonii de reni, oameni din sudul Europei, temperamente aprinse, ca al sicilienei care-i cere autoarei să-i scrie într-un caiet cîntecul românesc „Maria neichii, Marie”, imaginea unei lumi neobișnuite pulsează cu o remarcabilă autenticitate în paginile cărții. Dar mai ales pulsează lumea românească de-acasă, căci vorba poetului de la Râșinari: „oriunde mergem sintem acasă, pentru că pînă la urmă toate drumurile se isprăvesc în noi”. „Dacă mi-a fost frig? — se întrebă retoric dar semnificativ autoarea. Dacă mi-a fost frică? Dacă mi-a fost cald, sau foame, sau sete? Da, am răspuns, mi-a fost de toate și, mai ales, mi-a fost meru dor de-acasă” (p. 104). Autoarea poartă simbolic, cu ea, costumul național pe care-l duce unui prieten. Dorul de-acasă, gîndul la acasă, sistemul de valori etice și estetice, farmecul basmelor și jocurilor românești, mentalitatea românească își pun pechea pe toate paginile acestei cărți despre o lume oarecum exotice. Imaginile de-acasă, din România, se interfează organic cu imaginile despre nordul înghețat sub „cumințenia zăpezilor”.

De aceea, cartea Liei Miculescu este o captivantă aventură lirică, în stare să concentreze în citeva săptămîni o existență umană semnificativă și, într-o carte, o viziune originală asupra unui colt de lume. Jurnalul liric de călătorie al Liei Miculescu este în același timp și un foarte interesant jurnal de creație cu reflecții despre binefacerea călătoriei, despre oameni și locuri, despre bine și frumos și, mai ales, despre raportul sufletesc dintre aici, acasă și acolo, prin străini.

Cumințenia zăpezii e o carte plăcută și utilă, care merită citită.

ION DODU BALAN

*) Lia Miculescu: *Cumințenia zăpezii*, Editura Sport-Turism.

Maria Luiza Cristescu

„O LIBERTATE DEPLINĂ CELOR CARE TRĂIESC ÎN ROMANUL MEU”

— După romanele „Vacanța”, „Necuviință”, „Figuranții”, „Așteptare”, după „Castelul vrăjitoarelor” (nu voi numi toate cărțile tale, dar le-am numărat, sînt unsprezece), iată-o și pe ultima, a douăsprezecea, romanul „Privilegiu”. De ce titlu „Privilegiu”?

— Un titlu este o provocare, o idee ascunsă a autorului. Singurul risc al unui titlu este să nu fie suficient acoperit de text. De ce „Privilegiu”? Pentru că, de exemplu, călătoria personajului în lume este un privilegiu. El o gîndea mai întîi ca un tărîm al evenimentelor: „mi se va întîmpla ceva deosebit!” spune călătorul. O idee greșită. În lumea nouă în care intri nu se întîmplă nimic deosebit funcție de structura ei. Doar ție și te pare. Și aceasta doar pînă în momentul cînd nu o mai receptezi cu candoare și curiozitate. În clipa în care ai înțeles legile acelei lumi sau, dimpotrivă, ea te-a înghițit fără să-ți cunoști legile, pricepi cum îți ai folosit privilegiul.

— Ceea ce s-a întîmplat cu Simon, personajul romanului „Privilegiu”.

— Da, francezul Simon este în călătorie cine era în lumea lui și nimic altceva: un medicor, un banal de geniu. Va pieri în lumea călătoriei sale într-un mod tot atît de medicor, sau tot atît de banal pe cît a trăit-o. Am putea să-i imputăm o greșală. Din unghiul lui de privire, a înțeles ceva din lume, a gîndit lumea ca pe un eveniment, nu a înțeles totul, sau a înțeles atît de mult, încît a preferat să se lase înghițit de ea.

— Prefer să cred că a înțeles atît de mult, încît... autorul nu spune tot.

— Autorul nu știe. Pentru că, și personajul ca și romanul are viața lui vie. O au numai atîta cît este ea. Autorul nu poate împinge personajul mai departe, nu-l poate da de idei de la el. Dacă l-le-ar da, „se vede”, cititorul îl „prinde” și nu-l mai crede. Decît să prelungești viața personajului în mod artificial, după un stop cardiac, e mai firesc să-l lași găsit de glonțul propriului său destin, la vremea potrivită. Glonțul nu vine neapărat dintr-o tabără, dintr-o tranșee, nu tîsneste dintr-un eveniment, ci dintr-o întîmplare. O întîmplare pe care nu o cunoaște nici autorul. Sigur, ar putea o bănuî, dar nu o cunoaște foarte bine. Privilegiul îi e dat oricărui personaj, doamnei Hartular, domnului Hartular, care, în aceeași lume sau într-o călătorie au aceeași șanse de a face din banalitatea zilnică, din banalitatea detaliilor, eveniment sau nu. Pentru că zilele, întîmplările, sînt doar trăiri iar nu evenimente. Așa le numește sau le etichetează ulterior memoria celui care le reevaluează și le închide într-un insectar — o mare iubire, o mare călătorie, o mare dramă — sau istoria. Ea spune decît: eveniment sau lipsa de eveniment. Privilegiul la care ne-am gîndit în acest roman îi este dat oricui. Este acela de a trăi și de a nu-ți face chip cioplit din eveniment, pentru că viața nu este eveniment. Viața e doar viață. Privilegiul celui care trăiește este de a falsifica sau nu sensul vieții. Desigur însă, a falsifica viața poate fi o atitudine tot a vieții.

— Care este atitudinea autorului?

— Aceea de a da libertate deplină celor care trăiesc în viața romanului, de a considera autentică chiar și falsificarea trăirii. Falsul trăit cu toată ființa este și el viață.

— Am rămas la „autentic”.

— Cuvîntul nu-mi place. Literatura este o altă realitate.

— E o „ogîndire”, cum ar spune Stendhal?

— Mai degrabă o ogîndire, pentru că ogînzile sînt misterioase, au dublă magie. Te fac mai înalt, te arată mai gras, te prezintă așa cum vrei sau te înfățișează chiar cum ești. Un scriitor nu se ocupă de viață, ci de literatură. Literatura are un metabolism propriu și, tocmai fiindcă este un adevărat metabolism, se ascamăna vieții, ba uneori se și confundă cu viața, atunci cînd viața nu limită literatura, cum zicea un snob.

— E un început de teorie. O teorie pe care o susții și într-o carte pe care știu că ai terminat-o de cîțiva ani, ai reluat-o.

— Am încercat o teorie a romanului, folosindu-mă de cărțile romancierilor cei mai vii dintre cei în viață, încercînd să găsesc formula acelui metabolism de care vorbeam și care în termenii teoriei literaturii s-au numit tehnica romanescă, sau, cum zice Tzvetan Todorov — „poetica romanului”. Pentru că fiecare autor de romane are o poetică a sa, deci un metabolism deosebit de al altora. M-am

oprit la cincisprezece mari romancieri — țin și cred în ideea de mari romancieri — chiar dacă ei n-au fost așezați întotdeauna de ierarhiile în vigoare pe rangurile cele mai înalte. Am sperat să pot să fac o cercetare spre simbolul fenomenului. Căci, după opinia mea, mai dintre romancierii mai cunoscuți, mai celebri astăzi, scriu romane bune, romane cu vechi ticuri de psihologie, cu ticuri de personaje și de poveste în pagină, iar alții cred că au inventat o „libertate” față de scenă, atmosferă, personaj și scriu cărți la modă, à la carte, dar literatură deosebită. Dacă vești să-ți spun un lucru mi-ai amuzat, în care cred și nu-l prea spun, zic: aceste viațile

intr-un fel și din spirit polemic, pentru a spune multe adevăruri ale vieții noastre, aceluia pe care le furnizează presa și publicistica. Este un sacrificiu moral al romanului, romancierii asumîndu-și rostul de martori de conștiință și uitîndu-și o clipă marelui orgoliu al creatorului.

— E bine, e rău? Rămînem în termenii morali.

— Nu e niciodată rău să fii în locuri. Este în firea omului să vrea, într-o luptă, să fie pe baricadă. Tot în firea lui este să vină la un moment dat un fel mai înalt, un ideal, acela de a spune un adevăr mai mare. O dată vei să-ți ajuți aproapele și e esențial în clipa

Pentru că știu, care nu caută „atitudinea”, curajul romanului poate fi o simolă ovestă de tranșee, pînă la urmă sau din alte vremuri, din care să se aleasă doar cu oboseala și răni criminalului, dacă e o carte totuși a libertății înclinată sau neînclinată, dar este un roman de drame, sau cu imaginea lumii evocate, dacă a citit ceva despre vremuri abuze.

— Pentru că sîntem abiați de multă vreme, știi că în anul 1988, după ce abia publicase primul roman „Capriciu la plecarea frății iubit” — ai luat un redutabil premiu european, premiul Taormina.

— Da, mi-am amintesc scena cînd mi-a dat titlul, pe stradă, o revistă italiană mi-a prezentat premiul. Am luat premiul Taormina Valle del Alcantara, pentru romanele „Zădărniciul verde al primăverii”, publicată de „Revista română” (citez-o în cele cinci limbi în care a apărut). Ce pot să-ți mai spun? Premiul era într-adevăr prestigios, era încurajator și stimulent pentru mine, dar nu m-a tulburat de nimic. Continuam să fiu un tînăr scriitor.

— Și cîi ai mai fost?

— Pînă cînd, de vîrstă literaturii mele, de „capul meu teoretic” și critica literară mi-au atras atenția că nu-i cuvințos să mă port în roman așa cum sînt.

Maturizarea autorului, viața lui trăită și cărțile citite, alături de capacitatea de a rămîne așa cum este sau de a se schimba în funcție de ceea ce se scrie despre el în presă și cărți de critică, este adevărata și singura viață a unui scriitor. Din această experiență au ieșit romanele mele de pînă acum. Formula romanescă ideală? Formula de roman spre care tind? Cea la care vreau să ajung? Balzac a crezut că Louis Lambert este cartea lui cea mai „înaltă”. Brebreanu a suris mioritic la evaluările criticii și a spus: „cartea mea preferată nu e Răscoală nu e Ion, nu e Pădurea spinzurătorilor cartea mea preferată e Adam și Eva”. Tolstoi a crezut că Învierea îl va absolvii de scrierea Annei Karenina.

Romancierul are și el slăbiciuni omegești, nu e chiar luciditatea personificată. Sînt romancierii care tatonează o viață întreagă o idee, o lume, o atmosferă. Și într-un sfîrșit, sau la mijloc de drum, dau capodopera. Sînt și alții, de multe feluri. Mă număr printre aceia care refuză să repete ce-au făcut odată cu oarecare succes, chiar dacă din asta ar obține gloria. Mă pliticește să fac ceva ce știu că mi iese foarte bine. Nu vîd rostul de a repeta o reușită. Îmi plac construcțiile mele, aceea care sînt la un moment dat și, sigur, nu voi mai fi aceea, altădată. Față de ce am făcut o dată, prefer să fac altceva, chiar riscînd și poate pierzînd lucrul pe care uriașul orgoliu al creatorului îl dorește: gloria.

— Îmi rămîne mie să pronunț ceea ce tu n-ai pronunțat și de aceea întreb: te interesează tînăra generație de prozatori? Ai scris despre ei?

— Da. Am în cartea Romanul românesc de azi, un roman polemic, un capitol care se cheamă Noii veniți. Maestrii „noilor veniți” sînt nu atît o generație sau alta, nu un clasic sau altul, ci chiar lumea în care trăiesc ei. Rezultatul acestei priviri este o proză a celui pentru care viața e făcută chiar din titluri de cărți și nume de autori.

— Momentul debutului are vreo importanță pentru viața unui prozator?

— Fundamentală. Momentul debutului... Sigur e că un romancier începe să fie romancier abia pe la 40 de ani. Dar a te exprima liber, a-ți face gafele romanesti pe față, de la 23 de ani, este formidabil! Este un privilegiu de viață pe care unii l-au avut și care este aproape de neiertat în ochii colegilor noștri care debutează editorial la 40 de ani, noi avînd douăsprezece cărți în urmă. A-ți tipări cărțile scrise este o bucurie de viață, iar nu de literatură. Dar, fiecare cu pedeapsa lui. Cel care a avut norocul să-și editeze cu 20 de ani înainte cărți, cu naturalețe și obrăznicie tinerească, înainte de a se fi structurat ca prozatorul ce spera să devină, își capătă pedeapsa pentru asta în dicționare, în istoria literaturii și în fața criticii literare. Cei care debutează la 40 de ani, maturi, rotunzi, străluciți, au o mai mare glorie în schimbul timpului de viață în care au suferit scriînd și nu și-au văzut tipărite cărțile scrise.

Maria-Luiza Cristescu este un „nume” nou și prezent al romanului românesc de azi. Un nume citit pe coperta multor cărți, discutat și disputat. Autoarea face parte din generația revistei „Amplificații” a anilor 70. A dezbătut spectaculos cu un roman scris în simfonie și cere de azi, a primit premiul mai mari sau mai mici, a fost tradusă în limbi străine și trecută în dicționare ale literaturii sau autologiei ale prozei de azi. Critica literară a rotit despre Maria-Luiza Cristescu întotdeauna pasionat și cînd i-a „lădat” cărțile, și cînd i-a făcut reproșuri autoarei. Volumul de „Aurele medicale”, Castelul vrăjitoarelor, a intrat în admirația unanimă a criticii. Valeriu Cristea susține despre romanul Figuranții că este o operă „admirabilă”, iar Alin Stănescu o scrie o carte „întîi în breșă”. Romanul Nu trebuie lăsat, roman de tinerețe, cum îl numește autoarea, a făcut „Leopold” pentru cîntecul anilor 70. Dintr-o romanescă Așteptare a Vacanța au scris criticii Eugen Simion, Nicolae Manolescu, Cornel Ungureanu, Nicolae Ciobașu, Virgil Ardeleanu, Val Condurache, Ion Holba, Ion Vlad etc.

Cîntecul extaz, Eugen Simion: „Talentul Maria-Luiza Cristescu trebuie să-l cităm ca în vedeaște (verbalizată) și în frunze ca care obținere aceste vădute ale existenței”. Ion Grosan: „Maria-Luiza Cristescu de „Aurele medicale” este perfectă și semnificativă romanescă, impresia sigură și detaliată necesare constituirea unei critici per-

sonale, raționalizantă”. Petru Focșani: „Fără să scrie romane, se se situază în categoria de romancier proză literară”. Maria-Luiza Cristescu nu numai obiectivitatea, ci are ecologie epică. Ea construiește în vînturile unei optici unitare, imaginesc personaje, lansază idei, debata, estetic, probleme. Notele proprii scriitoarei, cum se poate constata și în publicistica sa, sînt luciditate, simțul realității, propunerea argumentată”. Cornel Miorari: „Narativă este o carte modernă, de tip impletit, așa cum poartă acum în proza de azi. Oferind o lectură incantată prin simplitatea și profunzimea întîmplărilor de viață, sondată ca fișele unei mîini straturii ale realității, are toate șansele de a se clasifica în timp”.

estetic și mă interesează mai mult romanele lipsite de rotunjime.

— Ești dispusă să dai și nume de mari romancieri de azi?

— Firește. Nu am prejudecata dezmănilor și a prietenilor din viață, fiindcă ei sînt chiar o „realitate”. Romancierii vii de azi, autori din cartea mea nepublicată încă? George Bălașă, Nicolae Breban, Stefan Bănulescu, Mihai Sîn, Mircea Ciobașu Sorin Titel, Eugen Ungureanu, D.R. Pooescu, Paul Georescu, Augustin Buzăra, Radu Petrescu, Bonulus Guga...

— Ce te-a „interesat” la ei?

— M-a interesat sinceritatea trăirii ideilor literare și a exprimărilor, atitudinea care dăde adesea la un roman puternic. Toate tehnicile mărunte, imaginea-robot a romanului care să răspundă la te miri care „cerințe” ale actualităților literare îi conduce sigur pe autor la eșec. Decît am scris despre 15 autori, încercînd exegese asupra romanelor pe care le-au scris pînă la un moment dat. Am numit această carte Romanul de azi, un roman polemic,

acrea s-o faci, pentru că ești om, altă dată trebuie să fii autor și să crezi o idee despre lume, iar nu să ajuți o bătrînică să treacă strada.

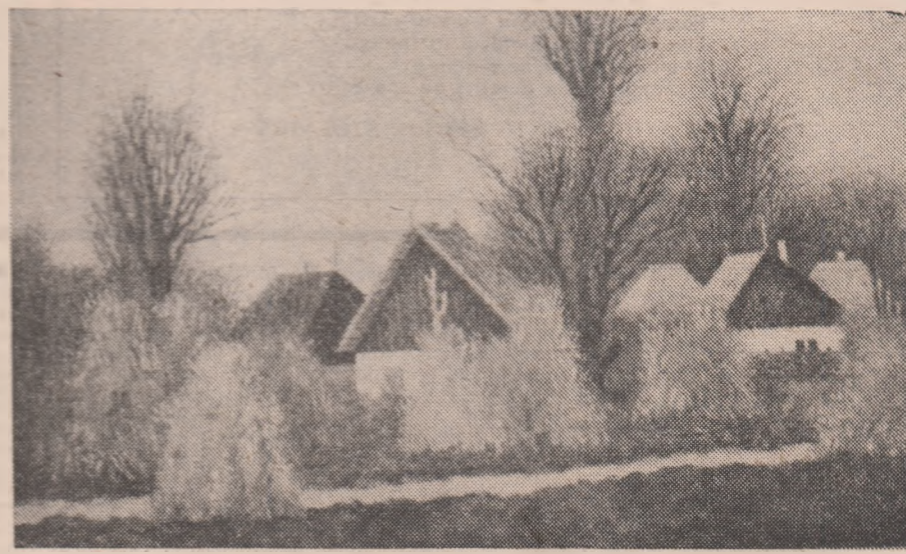
— Ai mai folosit un cuvînt care în literatură are alt conținut decît conținutul lui moral, din viață. Cuvîntul „sinceritate”.

— Sinceritatea autorului este numai romanul. În momentul în care romancierul crede că este un „om sincer” și scrie acest lucru, val, ca orice om, romancierul greșește. Bietul Amiel!

— Despre autentic am vorbit, despre sinceritate am vorbit, ne-a rămas să vorbim despre atitudine, al treilea termen din triplu — șablon a interviurilor. Apădar, ce înseamnă „atitudine”?

— Înseamnă atitudinea romancierului, căci numai despre ea putem vorbi. Ea se găsește dispersată în toate personajele, scenele, ideile care fac o carte. Atît de bine dispersată, încît poate fi intuită la al doilea, al treilea, al cincilea strat, al lecturii, dar nu se află lipită de un personaj sau pe o scenă: „acest personaj simbolizează ceva, această scenă face aluzie la ceva”.

Deci zic, atitudinea poate fi dedusă de cititor.

ION GRIGORE „Peisaj”

Interviu realizat de LUCIA POSTELNICU

Lecturi complementare

Constatarea pe care o face Ion Rotaru în prima pagină a „Cuvintului lămuritor”, anume că „din 1945 pînă în prezent, în aproximativ patru decenii, s-a scris, cantitativ, cam tot atît de mult cît s-a scris de la Varlaam pînă la Ioan Alexandru” (p. 7) ascunde, se poate observa, o acută senzație de saturație, care erupe adesea în corpul cărții.

În finalul capitolului despre „pleiada” poetică a deceniilor 7 și 8, istoricul literar se confesează oftînd: „Numele și exemplele înscrise de noi aici nu mai pot fi înmulțite. Ar fi să exasperăm cititorii. Am încercat însă a sugera, pentru necunoscătorii, cantitatea cu totul neobișnuită a materialului...” (p. 438). A doua generație de după „momentul” Nicolae Labiș (aceea a născut promovația '70) îi nuanțează, prin „contingentul” ei „feminin”, același sentiment al preamultului: „Cum era de așteptat, într-o literatură atît de bogată în poezie, cum este a noastră cea de astăzi, avem un număr mare de poete. Mai mare decît numărul tuturor poetelor din epocile anterioare” (p. 454). Generația '80, căreia îi acordă o „repede ochire”, îi amintește proliferarea ciuperelor și bureților „de tot felul”, la care asista în copilărie „după cîte un șir de ploii abundente” (p. 521). Întrebîndu-se, altădată, de ce reproduce cîteva coloane de nume (pe care le crede în exclusivitate de poeți și ca aparținînd aceleiași generații), răspunde în același stil concludiv: „Pentru a sugera viitorului abundența (s.a.l.r.) de poezie și de poeți în zilele noastre!” (p. 515). Cu sau fără ghilimele, Ion Rotaru vorbește de „saturația” de poezie din vremea noastră” (p. 496, de ex.), pe care n-ar concura-o decît saturația de proză, și aceasta des semnalată. Doar dramaturgia s-ar fi dezvoltat „mai puțin, prin comparație cu poezia și proza, atît din punct de vedere calitativ cît și... cantitativ” (p. 948). În general, ar fi evidentă însă „cantitatea” (s.a.l.r.) cu totul neobișnuită, mereu în creștere de-a lungul vremii, a scrisului românesc” (p. 1011)...

Deși pare a întrezări uneori o explicație a cantității, ca în paranteza în care afirmă că „în literatura română din ultimele patru decenii cantitatea” (s.a.l.r.) are, orice s-ar spune, o importanță deosebită” (idem), totuși istoricul literar nu o dezvoltă. Impresia defnitivă, cu care ar trebui să rămînă „publicului mediu”, „necunoscătorii” și „viitorimea” este de producție literară excedentară, de abundență anormală, care ar depăși posibilitățile de absorbție ale pieții și, ceea ce ar fi o dramă încă mai cumplită, capacitatea de lectură și de comentariu a istoricului literar.

O evoluție cantitativă a literaturii române, epocă de epocă, este vizibilă, dar ea caracterizează literatura lumii moderne, nefiind prin urmare deloc „neobișnuită” și cu atît mai puțin un viciu etnic. Alecsandri spunea, într-adevăr, că românul s-a născut poet, dar el înțelegea să se refere la conformația lirică a fibrei lui lăuntrice, nicidecum la o structurală inconțință verbală.

Patru decenii de literatură contemporană solicită o mie de pagini de sinteză, dar tot cam atîtea i-au solicitat lui Ovid S. Crohmălniceanu numai cele două și jumătate ale literaturii dintre cele două războaie mondiale. Dacă și-ar fi scris și tipărit al treilea volum al istoriei sale în urmă cu un deceniu și jumătate, e de presupus că sentimentul preamultului nu l-ar mai fi încercat pe istoric cu aceeași tărie, dar dacă l-ar fi scris „în preajma anului 2000”, cînd — mărturiseste — „Atunci s-ar fi căzut să scriem această istorie, poate” (p. 521), e mai mult decît sigur că saturația pe care o resimte astăzi ar fi ajuns la supersaturare.

La originea acestei impresii se află viziunea monolitică asupra perioadei postbelice. Literatura postbelică nu e însă o linie dreaptă la infinit. Începuturile ei (pe care Ion Cristoiu le cercetează de un deceniu) înfățișează mai multe trepte, iar mijlocul deceniului al șaptelea poate fi socotit finalul unei epoci și începutul alteia. Într-o viziune cu adevărat dialectică, e normal ca, prin literatură contemporană, cititorul anilor '84 (anul cînd Ion Rotaru și-a încheiat cartea) să înțeleagă literatura de după Congresul al IX-lea. O asemenea perspectivă preîntîmpină senzația de producție literară excedentară.

Fiecare epocă își are, din principiu, literatura ei. Repartizată după criteriul

istoric, cantitatea de literatură tipărită în cele patru decenii e normală: ea este un efect direct al unui foarte bogat cumul de exigențe politico-ideologice și ideo-artifice. Imperativul unei „literaturi noi” sub raport strict tematic, activ în primele două decenii, nu putea să ducă decît la cantitatea de literatură pasabilă la care a dus. Apoi, faptul că, după 1965, literatura română și-a regăsit specificul a determinat, ceea ce este într-un totuși firesc, o prodigioasă producție literară.

Împreună cu aceste cauze de natură contextuală lucrează cauzele proprii dezvoltării organismului artistic. O generație nouă își structurează personalitatea în anumite cadre numerice și cantitative, sub un anume plafon riscînd să rămînă o simplă promisiune. Timpul șterge, desigur, nu puține dintre numele ei și scoate din circulație multe din cărțile pe care le-a produs, dar inevitabilă degradare a unei fizionomii nu-i face inutilă constituirea.

Iată de ce literatura din deceniile 1944—1984 nu poate fi invinuită de indus-triozitate.

Dar proporțiile sintezelor ar fi ele însele un indiciu al abundenței superflue de literatură în perioada survolată. Autorul ar fi trebuit să scrie mult pentru că s-a scris mult, deși n-a reținut decît ceea ce i „se pare acum (s.a.l.r.) demn de reținut, lăsînd restul

tați. Nu l-au avut probabil cei mai mulți din poeții deceniilor 7 și 8, care „au fost trecuți prea în fugă, nivelator” (p. 438); altminteri, poeți ca Liviu Călin, Gheorghe Grigurcu, Sorin Mărculescu, Dariu Novăceanu, Constantin Abăluță (și nu numai ei) ar fi fost chemați să participe la modelarea fizionomiei generației lor. Nu l-au avut nici o bună parte din poeții promoției '70 și generației '80, unii dintre ei cunoscuți pesemne numai din tabelul de simpatii al unui scriitor tînăr; altminteri, poeți doar pomeniți cu numele, ca Șerban Foartă și Dan Damaschin, ca Grigore Georgiu, Gabriela Negreanu, Liliana Ursu, Carolina Ilica, Lucian Avramescu, Gabriel Chifu, Patrel Berceanu, Corneliu Ostahie și George Stanca (pp. 515—516) ar fi fost tratați în acord cu valoarea lor.

Ca o consecință a aceluiași fel de lectură, poeți cu personalitate constituită, ca Ion Mircea, Adrian Popescu, Dinu Flămînd, Horia Bădescu și Doina Uricariu, sînt introduși la repezeală în fotografia de grup a generației '80, deci într-o cu totul altă generație decît aceea din care de fapt și de drept fac parte; așa se întîmplă ca alți colegi ai lor, pe care i-am citat deja, să apară doar cu numele și în același cadru care le este străin: așa se ajunge ca unii prozatori (de pildă, Ștefan Agopian și Stelian Tănase) să fie luați drept poeți, iar alții care s-au remarcat prin fervoare novatoare și prin două-trei romane cu trecere la critică și la cititori, să nu fie nici măcar pomeniți: Vasile Andru, Vasile Sălăjan și

în sinteza lui Ion Rotaru asemenea criticii nu par a acționa.

E normal ca numărul de cvadrați rezervat unui autor să nu reflecte întotdeauna nota criticului: opere de o valoare sensibil egală solicită, prin factura și structura lor, spații diferite de comentariu. Nefiresc e ca autorii modesti să beneficieze de paragrafe sau de capitole separate, „titrate”, în timp ce alții, de o valoare consolidată, să fie expediați într-o propoziție, prezența exclusiv biobibliografică, pomeniți în trecut, ignorați pur și simplu. De exemplu, dacă perspectiva este a lui „acum”, adică a anului 1984, cînd literatura deceniilor 5 și 6 s-a sedimentat și aple s-au ales de uscat, nu e de priceput pentru ce autorilor din stîrpea lui A. Toma li se dedică una, două, trei sau chiar patru pagini.

Proporțiile nu nedumeresc numai la nivelul ansamblului, ci și la acela al generațiilor. Violeta Zamfirescu e un poet superior lui Dan Dășliu; și totuși e făcută colegă de pagină cu Nicolae Tăutu și Veronica Porumbacu (p. 113). Teohar Mihaș e, spre deosebire de I. Th. Ilea, un poet cu personalitate poetică; și totuși e prins doar biobibliografic, fiindu-i preferat la analiză cite un coșbucian întîrziat...

Mulți scriitori vor fi satisfăcuți de atenția pe care le-o acordă istoricul literar. Problema e, totuși, dacă ierarhia valorilor se apropie de adevăr, dacă, în fond, imaginea literaturii române din cele patru decenii, este, în fatala ei subiectivitate, realistă.

Mai multă atenție ar fi cerut, după opinia noastră, nu numai estetica ordonată, perspectiva istorică, structura peisajului, proporțiile obiectului, pecetea operei și condițiile valorizării, dar și actual simbul al redactării. Plîngîndu-se că duce lipsă de spațiu tipografic, Ion Rotaru îl cheltuieste, înainte de toate, pe autori care au o valoare artistică modestă, unii uitați deja de critică și de public ori care n-au avut (și nu vor avea) nici o șansă de a le atrage vreodată atenția: generație de generație, asemenea scriitorii fără personalitate stilistică puteau fi reușiți în capitole cu caracter de *memento*, menite să exemplifice o tipologie a pseudoliteraturii. Sub un anume nivel valoric, nici un artist nu poate fi tratat ca „unicat” sau „microcosm” (p. 116) și e îndoielnic că mai merită chiar acest titlu. Renunțîndu-se la generoasele titrări (inclusiv în cazul epigonilor coșbucieni, sadovenieni, labișieni, păunescieni), s-ar fi câștigat cam o sută și jumătate de pagini. Cam tot atîtea ar fi fost recuperate dacă s-ar fi renunțat la citatele aduse să justifice și să întregască parafraza ori introduse la voia întîmplării, fără nici un efort de a releva cu ajutorul lor personalitatea scriitorului.

Multe pagini epuizează digresiunile pe fel de fel de teme. Cele cu adevărat importante, care privesc destinul culturii naționale mai potrivit ar fi fost să-și afle locul în volumul pe care autorul îl va consacra „criticii, teoriei, eseisticii și mult prea importante, în anii noștri, opere de reconsiderare a moștenirii culturale a trecutului” (p. 10). Acolo și-ar fi putut argumenta Ion Rotaru mai pe îndelete anti-protocronismul și, în genere, indolala față de utilitatea recitirii în spirit novator a literaturii române așa-zise vechi. Deocamdată, în loc de a o voala, asemenea reticențe accentuează impresia de tradiționalism pe care o emană viziunea sa.

De obicei, obiectul digresiunii îl constituie cite un detaliu colorat. Dacă unui poet ca Adrian Popescu îi consacră cîteva rînduri, acestea ar trebui să fie definiție pură: or, dînd cu ochii peste un text, Ion Rotaru crede nimerit de a nota că poetul „cîntă «hippii», pe care noi nu l-am avut și nici nu știm dacă ar fi fost interesant să-i avem” (p. 507). Nu numai că reflectă e cu totul străină de spiritul poetului în discuție, dar versurile care o suscită nici măcar nu-i aparțin, după cum tine să precizeze acesta însuși (în „România literară”, nr. 35, 27 august 1987, p. 2).

Într-adevăr scriind istoria literaturii din anii 1944—1984, Ion Rotaru își realizează „măia ambție de a sublini, pînă la ivirea altora mai bune și mai complete, o asemenea scriere” (p. 7). De ce totuși numai această năzuință modestă? Cînd încredințată că „nu are cituși de puțin pretenția a fi scris și istoria literaturii române de după Eliberare” (idem), autorul e, probabil, sincer. De ce totuși să nu fi avut-o? Aceasta e întrebarea.

CONSTANTIN SORESCU

* Ion Rotaru, *O istorie a literaturii române*, Vol. III, 1944—1984, Editura Minerva, București, 1987. Lector: Gabriela Omăt.

O încercare de istorie a literaturii române din anii 1944 — 1984 *) (III)

și leșt pe seama dicționarelor, de se vor mai face” (p. 521). În realitate, a scris mult pentru că n-a avut timp să scrie puțin: să mediteze asupra literaturii pe care a citit-o, s-o ordoneze în generații, promoții, școli și familii artistice, s-o citească.

Frenezia la care obligă redactarea unei sinteze devine de această dată simplă răsfoire a cărților, gest declarat ca atare. Istoricul literar a scrutat „în fugă (altminteri nu se poate!) următoarele 15—20 volume (de după 1954 — n.n.) din creația beniuicană” (p. 38); „greu de citit” i s-au părut la Mircea Ciobanu „și romanele *Martorii* (1968), *Cartea fiilor* (1970) și *Tăietorul de lemne* (1974), ori ciclul *Istoriei*” (p. 424); ca și poezia altora, și aceea a lui Ion Nicolescu i-a produs „lăsarea cărții din mină” (p. 454); și așa mai departe.

Nu toți scriitorii din cele patru decenii au avut acest noroc de a fi foile-

Marius Tupan sînt doar trei nume dintr-o foarte lungă serie de omisiuni.

Poate cineva să scrie istoria literaturii dintr-o epocă fără ca măcar s-o citească? Ion Rotaru raționează că dacă scriitorii „nu sînt obligați” să se citească între ei, „istoricul literar trebuie să citească tot” (p. 149). Tot: sublinierea îi aparține. G. Călinescu era mai indulgent cu sine: el credea că nu e nevoie să mînci toată brînză din burduf pentru a realiza calitatea ei. Cu toate acestea, istoria sa lasă impresia de radiografie a literaturii. În schimb, deși crede că istoricul literar trebuie să consume în întregime literatura de care se ocupă, Ion Rotaru o citește, în realitate, pe alese.

A fi subiectiv este o fatalitate în valorizarea operei și, prin urmare, și în situarea autorului în istoria literaturii, istoricul literar fiind obligat, în temeiul unei etici nescrise, să-și controleze subiectivitatea prin criterii artistice. Or,

Inedit

N-amiezi de toamnă

Ultimele bondar s-a rătăcit în spini;
li ținesc din aripi și fireturi
Sonate mici pentru viori trei sferturi...
Surid în fir de muselină ciulinii.

Scăpați dintr-un palat armorial,
Din fier ruginit rinchează-armsarii...
Spre-a i se zări în funduri dinarii
S-a limpezit apa vie pe subt deal.

Pe borul pălării de pribeag
Se lasă ușor himatici piangânii
Dindu-se-n al pașilor leagăn —
Nu-i nicio prevestire cînd nu coboară-n prag.

Porumburi aurii dau murmur răzvrătit
Fiecare lujer e prefăcut în springă
Și-alungă ciocirliile s-atingă
Firmanul căruia dureri s-au spovedit...

SIMION STOLNICU

Revista revistelor

● Victor Olaru compară atent (în „Ramuri” nr. 7/87) cele două versiuni ale „Mioritei” cu textul românesc. Prima versiune datează din 1856 și se datorează lui Henry Stanley. A doua a apărut în volumul *Balade populare românești — Romanian Popular Ballads* (Editura Minerva 1980) și a fost realizată de poetul W.D. Snodgrass cu concursul a doi „specialiști” (e cuvîntul lui Victor Olaru) români: „Contribuția acestora s-a rezumat probabil, la o traducere în proză, care să evidențieze sensurile cuvîntelor pe care,

apoi, poetul american să le versifice”. În pofida cursivității și muzicalității ei „remarcabile”, și această nouă versiune, suferă de infidelitate: o infidelitate a cărei vină o poartă cei doi „specialiști”. Îi lăsăm să vorbească pe Victor Olaru: „...nu putem înțelege cum cei doi colaboratori români nu au observat aceeași gravă eroare de conținut înțilniți și la Stanley și, care, indiscutabil, mută semnificațiile *Mioritei* pe alte planuri, inexistente și, ca atare, de neacceptat. Ne referim la prezenta celor trei ciobani din baladă.

Dacă în cazul lui Stanley, eroarea mai poate avea o scuză ea nu se justifică în nici un fel în această ultimă versiune. Astfel, și de data aceasta, baciul ungurean devine „ungur”, reieșind că uciderea baciului moldovean a fost pusă la cale de un cioban vrancean și de unul ungur. (...) Cei doi colaboratori ar fi putut sugera folosirea cuvîntului „transilvănean”, „Transylvanian”, care n-ar fi afectat cu nimic rima și măsura, iar identitatea națională a baciului ungurean n-ar fi fost denaturată”. Nu știm cine sînt cei doi „specialiști”; știm că avem printre noi mari cercetători, hermeneuți și filosofi ai *Mioritei* și sîntem convinși că oricare dintre ei ar fi acceptat să-l consilieze pe poetul american. Nu trebuia decît un gest.

● Erudite și spirituale sînt observațiile pe care i le provoacă lui Florea Fugariu (în „Luceafărul” din 4 iulie și 1 august), notele lui Iorgu Iordan dintr-o mai veche ediție Ion Creangă, dar care beneficiează de o largă și nemeritată circulație. Majoritatea acestor note, care vor să lămurească anumite contexte din opera marelui clasic, sînt eronate. Ele nu dovedesc numai lipsă de informație, ci și absența simțului limbii, ceea ce, pentru un lingvist, este „mortal”. A înlocui ediția creditată pe nedrept cu o ediție riguroasă e o urgență a actualității noastre literare. Excelentul, inegalabilul editor al „Tiganiadei” poate da o nouă dovadă a vocației sale în cazul Ion Creangă.

IMPARTIAL

Poezia cunoașterii de sine

Cel mai acut sentiment pe care poți să-l ai atunci când citești poezia lui Corneliu Ostahie este acela că poetul se află singur în fața și în interiorul secrete ale poeziei pe care o scrie și îl scrie. Nu vrea să banalizeze acest sentiment care mă încearcă în fața poeziei unuia dintre cei mai tineri poeți încă tineri (născut în 19 septembrie 1951), dimpotrivă, aș dori să relev cu acest prilej că în poezia acestui autor nu întâlnești nimic din atmosfera colocvială a majorității confrăților săi, discursul sau palpitul se produce în interiorul cunoașterii, autocunoașterii.

Restrinsa plachetă **Balans** Ed. Junimea 1976, nu a fost intru totul concludentă pentru destinul poetic ce a urmat, cu toate acestea în versurile ușor adolescențe (a publicat mult în **Preludiu**) puteau fi descifrate unele tonuri ale muzicii poemelor de mai târziu. Nici volumul **Recif** (Ed. Eminescu, 1960) nu a reușit să impună la adevărată valoare vocea poetului Corneliu Ostahie. Dar oricum, mai mult ca în **Balans**, motivele poetice de mai târziu încep a fi descifrate, atmosfera ușor romantică începe să se austerizeze, să conțenească mai puternic pe abstracțiune.

Cartea hotărâtoare a lui Ostahie rămâne, deocamdată, **Experiențe pe sufletul viu** (titlul a vind ceva de lucru, de privire intensă asupra unor abstracțiuni) (Ed. Eminescu, 1963), împărțită nu întâmplător în trei secțiuni: **Prada ideală**, **Muzeul straniu** și **Proba de narcisism**. Pentru a introduce pe cititorul acestor rânduri în atmosfera cărții, voi cita dintr-un poem pe care autorul (cu modestie) și-l dedică (mie): „de ce nu te lași tu de toate, de ce nu cobori imediat / din scaunul acela de-arbitru regizor sau lider sau de ce o mai fi // de ce o mai privești cu tandrețe exersind violența pasivă / pe tremurul nervilor mei oricum condamnați oricum incapabili de ură / de ce nu m-ascuți? sint totuși un scamator de elită / am inventat deplasarea în timp pe o sirmă întinsă / deasupra memoriei ținând în mână ca bară de echilibru un aforism izgonit / din paradisul ascezei dar foarte îndrăgît de pisici / între noi amîndoi începe același vid ca între bine și rău...”

Poemele din **Prada ideală** sint ca niște introduceri, prelecțiuni asupra stării poetice, disecții în text prin text, atitudinea fiind deloc convențională, mai degrabă — o vietate care respiră prin proprii plămîni aerul tragic al întâmplării poetice așteptînd să se întimplă, contemplată fiind oarecum de pe cele două maluri: „împrăștii cuvintele în jurul meu și meditez la dispersia lor / întimplătoare eliberată de chinul comunicării de rigorile sensului / lingă geamul de plumb al mușeniei stau și privesc și mă simt dezarmat / o absență materială îmi coboară în unghii în pleoape în limba increme-

nind deodată / percep pretutindeni capcane memoria se năpustește asupra mea ca o fiară / pe luciul dimineții cineva mă împinge făcîndu-mi reclama unei prăzi ideale”.

Intr-un fel se poate vorbi realmente de o permanentă stare de hipnoză a poetului în fața poemului re-cules dintr-o memorie ultragiată artistică, precum și de un halou hipnotic în care se prezintă înălțurînd poemul în fața creatorului său, impresiile puternice de naștere, de fapt acelea denumite „experiențe pe sufletul viu” (al poetului ca și al poemului): „acest peisaj care măsoară mișcările ochilor / tocmai atunci cînd stai incremenit și-ți ții răsufletarea și sperii / și-ntr-adevăr șarpele nu te descoperă nicînd nu vei gusta din cocleala / veninului său imponderabil ca moartea acest peisaj / nu există / scipirile lui sint o veghe eternă lumini de avarii / în spatele lucidității spontane al plictisului de a vedea întuneric / tot întuneric mereu întuneric între hotare nedefinite...” (Secrete).

Tehnica mai multor poeme din **Muzeul straniu** este aceea a monologului cu spatele la public / la peisaj, cu ochii închisi, lipsit de impresiile care ar putea răpi / abate pentru o clipă fluxul magnetic ce se formează între creator și obiectul poemului său în timpul creației, orice somatice din afară fiind obligată să accepte ceremonialul creșterii poemului, eliberării de energie pe care mai apoi o „ingheață” sub forma superbelor stalactite dintr-o peșteră practică de natură în esență: „hotare posibile / nu se știe mai mult nici un ecou nu se-ntoarce nici un sunet / nu pleacă de-acolo / (consoează-te, nevoia de margini ne va pierde oricum pe / aceeași întindere) e mare păcat / că nu avem o voință de fier că nu ne-am lăsat oțelii nici / măcar de sentimentul puterii / în plină furtună din noi ar rămîne să strălucască un timp / deasupra urmelor conturul magnetice al nervilor / decizi să renunțe” (Hotare posibile).

Proba de narcisism este ciclul cu cele mai puține poeme „demonstrative”, totul aici este pură experiență și traiect liric, experiența biologică se ingheață-mă cu o atitudine de ordin reflexiv, la capătul șirurilor care se întrepătrund precum particulele ce produc energia electrică, deslușim lumina viziunii poetice: „dimineața cînd ies din laboratoarele poemului meu / izbîndu-mă de trecătorii grăbiți ca de steaua funebă a ceții / lăsîndu-mă devorat de fantomele care-mi atîrnă în urmă / privind orizontul pe sub gluga unui călău inocent / mă-ntîmpin eu însumi ca și cum aș veni dintr-o viață pierdută / îmi cercelez amăgirea nu fără rost amîntîndu-mi supliciu / incertitudinii și respirația toxică a silabelor muribunde / îmi deslușesc inconștientă de a refuza orice costum de protecție / ochelarii de cal mînușă pe care niciodată n-o poți arunca / în fața lasită-

ții a răzburilor perfide a dintelui cinic / scipînd lingă inimă ca un recif în calea singelui ostenit / cu gîndul mă duc la o rană pe care buzele timpului vor depune sentința / dimineața cînd ies din laboratoarele poemului meu...” (O zi fericită).

Existența de probă (aceeași editură, 1965) continuă, așa cum era și firesc, să singularizeze poezia lui Ostahie. La o primă lectură a celor trei cicluri: **splendoare rînită**, **umbra dublă** și **existența de probă** ai impresia, ce se dovedește falsă, a unei domoliri, a unor peisaje stinse ce încearcă să străpungă biografic, să finalizeze deslușirea sentimentului prin aboierea voită a abstracțiunii: „o nouă fisură în lanțul de suferinți aminate, de mici lașități / învățate-ntr-un timp să-și răz-bune instinctul cameleon / să-mi ceară la nesfîrșit socoteală / eu singur la un pas de umilință și viciu eu singur / mă las intristat de tîntecul inimii

Însemnări critice

Nostalgia fantasticului

Una dintre cele mai bune cărți de debut în proză din ultimii ani este **Războiul de după război** de Ștefan Mitroi, apărută anul acesta la Editura Eminescu după o culegere de reportaje publicată în 1966. Această din urmă carte, fără a fi neapărat lipsită de interes, ba chiar surprinzînd unele pagini remarcabile de poezie a trecutului — a cărui acufundare iremediabilă este urmărită cu un ochi nostalgic, atent la toate nuanțele asfîntitului — este, evident, sub nivelul posibilităților scriitorului. Interesant, dar privind lucrurile dintr-un unghi mai înalt, pe deplin firesc, tocmai atari elemente, care conferau interes reportajelor sus-amintite, sint cele care — de data aceasta, „adunate” (concentrate) într-o viziune, puse într-o în-lăntuire menită a constitui o atmosferă, intrupată cu atenție și gust din varii date disparate, dar toate avînd, cum se va vedea, un numitor comun — dau substanță acestei culegeri de proze scurte. Cartea este de altfel atșabilă pe deplin „genului scurt”, iar, pe de altă parte, termenul de „culegere”, pe care l-am utilizat adeseori este oarecum impropriu. Ce vreau să spun? Este incontestabil că buciile din **Războiul...** lui Ștefan Mitroi, interesează, aproape fiecare în sine, ceea ce, trebuie să recunoaștem, nu se întimplă prea des: nu are-ori la noi un autor de schițe și povestiri atrage atenția în măsura în care anunță un romancier în spe. Tot așa, compunerile de reducere dimensiunii îndreptătesc mai degrabă nădejdi într-o evoluție scriitoricească îmbucurătoare în măsura în care ele sint puncte de plecare pentru prezumtive narațiuni complexe. Ștefan Mitroi are însă (acum, în proză, ceea ce n-a avut în reportaj) concepția cărții, a structurii unitare în care fiecare detaliu, existent autonom altfel — ceea

este aici și un fel de eu poetic, oricît altfel narațiunea ar fi formal la persoana a treia), care să se substituie unei anume clipe concrete, resimțite de protagonist (protagoniști) ca insuficiență pentru aspirațiile sale adînci prin datul ei anost sau, în orice caz, negenerator al vreunui frison. Există de fapt o anume blîndețe atît de acuzată a intrării din real în fantastic, a trecerii de pe primul tîrim în cel de-al doilea incit, sincer să fiu, nu știu dacă se poate vorbi de o atare trecere. Asadar, dacă e vorba de proză fantastică sau de una în ultimă instanță poetică. Ne-am găsi atunci dinaintea unor **metafore globale**, în sensul spiritului modern în literatură, al visării deci cu ochii deschiși pentru a se înlocui astfel ceea ce se vede dinaintea ochilor. Depistăm în subtext o voință de enigmatic și, în cantități bine dozate și cu gust autorul introduce „în scenă” elemente de senzational. Un bărbat se află singur în casă, se plictisește, își găsește atunci de lucru intrînd la un vecin pentru a-i cere niște țigări, acela îl introduce în interiorul apartamentului său în care la modul cel mai firesc posibil „protagonistul” dă peste un lac de dimensiuni naturale în apele căruia, are el impresia, s-a înecat cineva. Bruse pleacă (îșnește) din insolita „casă”, iar pe stradă se ciocnește de o față cu părul ud, care, are el senzația, ar fi tocmai acela ființă ce va fi fost acoperită de apele lacului. În sfîrșit, personajul fuge decis dinaintea nălucii (nălucirii). Desigur, puteam lua pentru demonstrație oricare altă povestire, oricum majoritatea din volum, (și de altminteri așa ar fi trebuit) cartea meritînd prin valoarea ei o analiză mai detaliată. Nu e mai puțin adevărat că relatarea „continutului” bucății e oarecum neconcludentă prin prozaizare, căci nu are cum să surprindă tocmai modalitatea în care nisipul aurifer al conturării unei atmosfere este strîns cu grija de prozator, însinuat perspectivei lăuntrice a receptorului. Metoda critică adecvată ar fi fost — dar Ștefan Mitroi este un prozator prea „tînăr” ca să aibă dreptul, deocamdată, la un studiu! — a citirii în extenso a unei narațiuni și a discutării ei, concludente (teoretic vorbind) tocmai prin analiză copioasă. Pe moment mă mulțumesc să spun că înțelesul adînc — de întrevăzut, sper, fie și prin relatarea abreviată făcută în rîndurile de mai sus — al povestirii, ca și a celorlalte narațiuni din carte, ar fi acela al prezenței unui simulacru de fantastic, generat de nevoia de visare de respingere în fond a datului tern, nedătător de cutremure interioare, din realitate. Lucrurile nu se opresc însă aici: după ce își plămăuiește, cu delectare oripilată un anume „scenariu”, aidoma copiilor care se îngrozesc de fantasmale create chiar de mîntea lor, personajele (schițele de personaje) ale lui Ștefan Mitroi îndepărtează cu gesturi hotărîte ceea ce ele inese au configurat, întorcîndu-se la terenul solid al realității, singurul de fapt rodnic pentru orice, deci și pentru visare.

VICTOR ATANASIU

Soare, mare și ochii lui Țuculescu la Mangalia

(Urmare din pag. 1)

Și mai tîrziu de-abia am văzut Mangalia cu faleza ei. Din fiecare punct de faleză marea e altfel, plaja e altfel. Marea de mister, marea în taina răsăritului de soare, așteptat cu neliniște de oameni, de pescărușii care se plimbă nervoși pe plajă și dintr-o dată peste marea în culoare de fier izbucnește grav, atotputernic, astrul roșu, oamenii s-au liniștit, pescărușii zboară, un ciine aleargă pe plajă, oamenii mulțumiți e-au văzut minu-

nea se-ntorc la hotel să mai tragă un pui de somn.

Ziuu cu plaja. Spărele, oamenii, apa, nisipul hrănesc miezul. Miezul care e căldura, care e pacea. Alergi din cînd în cînd, te-arunci în mare, atunci simți că de fapt vînd sau nevînd te-ai născut din mare și te-ntorci mereu la mare ca la origini, ca la-nceputul unei zile. Zilele trec, maturitatea se instalează în tine ca un miez, grîjile de fiecare zi ale muncii și orele de odihnă plină n'le conceduului.

Și undeva fii mîntă tot anul că există o Mangalia. Numită mai de mult Callatis, numită apoi Pangalia, în fine Mangalia. O fostă colonie grecească prin care sudul emigra în nord dornic de libertate, nordul în care foiau geții, nordul de-atunci în care Ovidiu nu departe scria cele mai triste și mai adînci elegii ale dorului de țară. A țării lui care se contopea cu țara noastră în tainică aceea sinteză care-a creat un popor de adîncă originalitate și la fundamentul căruia a stat de la-nceput poezia. Un popor între Ovidiu și Eminescu, un popor care s-a oprit la mare ca să-și contemple nașterea.

Și din nou promenada din Mangalia, faleza aceea cantr-un film de mare dragoste, faleza aceea în stare să nască genii.

Mangalia cu șantierul arheologic expuse direct soarelui, cu o teribilă herghelie de pur singi arabi, cu casa lui Țuculescu, cu livezile de piersici.

Nu degeaba la Mangalia un pictor de geniu a văzut ațiția ochi. Ochii ieșînd din mare și din grădini, ochii ieșînd din livezi și din cer. Ochii ai vechimii, ai generațiilor suprapuse în aerul acesta sărat al Mangaliei, ochii geților și-ai coloniștilor megarieni, ai soldaților din falangele macedonene, ai ostașilor lui Burebista și ai celor din legiunile lui Crassus.

Ochii de azi ai frumoaselor autohtone sau ale celor venite-n concediu, ai marinariilor și-ai muncitorilor portuari, ai constructorilor și ai vilegiaturistilor români și străini.

O lume de ochi și de cer, de

promenade calme în apus sau răsărit de soare, de băi și petreceri de oameni veniți la băi, într-o Mangalie care era între cele două războaie mondiale cel mai mic oraș din țară, oraș doar cu numele, nedepășînd 3 000 de locuitori și Mangalia de azi, asaltată pur și simplu în timpul verii de cei veniți în căutarea fericirii, sau a redobîndirii sănătății la miraculoasele izvoare mezo-termale ale locului.

Mangalia, frumoasă ca o femeie care tot naște, tot frumusește, tot cer, tot ochi, tot mare albastră, tot cer albastru, Mangalia, un punct de dragoste și amintire, de prezent și suflet în marginea de sud-est a unei țări care respîră și aici gravitatea unui destin și delicatetea unei alese simțiri și gîndiri românești.

CONSTELAȚII LIRICE

Vasile
Preda

Așteptînd

Nimic, nimic
decît eu așteptînd
ninsoare, ied flămînd sub
ugerul vinăt al cerului, nimic,
nimic decît această durere subțire
prin care coasa frigului mă cată
infrigurată, nimic decît
neputința cerului de a naște
un fulg, decît această greutate imensă
deasupra capului, decît sternal
negru al cimpului, decît plapuma
neagră a pădurii, decît
frunzele-acestea călcate-n picioare
de vînt. Numai
scara culcată a șinei
de tren, scara pe care n-o pot
ridica, și pe care
nu vine nici trenul cu
care nu vii, trenul în care nu
te-ai urcat niciodată, de care tu
nici n-ai auzit, pe care
nici visul tău
nu-l mai poate visa.

E lună nouă

De fapt ninge negru, nu
este seară. De fapt
un greiere taie cîmpul cu
fierăstrăul, deși
mi se pare. De
fapt e lună nouă
și nu catarama ta desfăcută
din cingătoare. Noaptea
imi pune o mină rece
pe umăr. Îți spun:
— Ai să mă recunoști?
Sau mai bine:
— Ai să mă mai
recunoști?
— Niciodată, zici tu,
niciodată! lăsîndu-mă-n
brute cu întinericul.
— Niciodată! repetă
poemul, poemul acesta
nemernicul.

Poemul orb

Am trecut riul de munte
al spaimei, m-am urcat pe
acoperișul nopții, am coborît
în văile zilelor, am
mîncat la hanul orei
doisprezece, la birtul
virteii de treizeci de ani. Am
lins pomenile tinereții și
haina vieții mi-am rupt-o
în coate, am tras sabia,
am băgat-o la loc, am
fluierat în biserica lumii, am dat
grăunțe la porumbii din piața
centrală a lumii și
m-am făcut cuminte, îngrozitor
de cuminte, de mi-am legat ochii
cu basmaua de somn a
iubirii, și pipăi cu mina
secură luminii, și nu
mai știu care e moartea și
care ești tu, și
nu mai știu cine
mă-mbrățișează înjunghiindu-mă.

Cîntec

Graure, graure,
suflete-al meu pe creangă, ce
fluviu mă treci cu cîntecul, cu
silaba ta în care
mă-mbraci, pentru cine
ți-ai pus pană neagră, urechea
mea incurcată de ce
o desfăci? Graure,
graure, lăutarule, bocitorule,
bulgăre de pămînt cu care
arunc în toți dumnezii, graure,
graure, inima mea
zburînd!

ATELIER DE PROZĂ

Uniforma

Copilul zări umbra aceea în dreptul porții, dar totul se întimplă atît de repede încît, după ce-și sterse ochii de aburul usturător al camerei și-și lipi fruntea de geam, nu văzu decît sîroaiele galbene ale ploii muind noroiul din curte. Uniforma îl privea așezată la masă, cu nasturii de alamă stîlcind ca niște ochi de animal în întuneric, obrazul celui care-o purta era rosu-vinetic și copilul înlemni sub privirea tăioasă a bărbatului, ce e, mă, strigă tatăl atît de tare de parcă băiatul s-ar fi aflat în curte, ori peste drum, ori peste deal, ce-ai văzut, mă, ai văzut ceva, nu, spuse copilul simțînd abia în clipa aceea că a văzut într-adevăr ceva, spune, mă, Dumnezii voștri de mincinoși, că toți mă minții în satul ăsta. Bărbatul se trezea în fiecare dimineață ridicînd casa de zgomot, trîntea, busea, pocnea, injura pe infundate, iar femeia, încă umbră de somn, îi pune apă pentru spălat, întîndea masa, îi dădea hainele, dar totul atît de anapoda, cu gesturi tremurate, dezchilibrîndu-se la tot pasul, pe jumătate adormită și copilul o privea de fiecare dată îngrozit, așteptînd să audă tipătul tatălui, dar omul acesta care țipa pînă și la scaune nu spunea nimic femeii, o lăsa să se-mpiedice de somn, poate chiar îi plăcea asta și cînd era gata o trimitea cu un gest la culcare pentru că venea clipa cînd nu mai avea nevoie de nimeni. Își privea uniforma și minute în șir își plimba degetele pe nasturii fosforescenți, atîngea postavul aspru așa cum ar fi atins spina înflorată a unui minz, a-lunga firele invizibile de scamă sau praf, stai, omule, acasă, îi mai zicea uneori femeia, unde te duci cu noaptea-n cap, datoria, răspundea el scurt, datoria.

Copilul vru să privească din nou pe geam, dar se opri la timp: tatăl îl fixa cu ochii sticloși, cu fața aproape schimonosită de încordare, erau clipele cînd copilul se temea cel mai tare, obrazul tatălui devenea galben cu o ușoară umbră cenușie spre gură și el mai văzuse asta doar la Gheorghe pe care-l lovise un bustean în cap și-l lăsase acolo, îngropat sub frunzișul din miezul pădurii de-l găsiseră oamenii abia-ntr-o duminică cînd nu se mai gîndea aproape nimeni la el, și copilul văzuse asta doar la Gheorghe, întins pe năsalie, culoarea aceea urită, murdară, respingătoare. Se trase în fundul patului încercînd să-și țină respirația și să se prefacă a nu-l interesa nimic dincolo de geam, dar inima-i bătea arzîndu-i coșul pieptului, ridică încet ochii tîind cu o privire piezișă camera, și retina lui înregistra pentru o fracțiune de secundă paloarea aceea de pe fața tatălui și licărul aproape demont al pupilei, în clipa următoare știu că va țipa, se strîmbă încercînd să-și înăbușe strigătul, dar tipătul ieși aproape singur și-l prăbuși pe marginea patului, într-o clipă se simți apucat de ceafă, scuturat, ce e, mă, ce ai, mă, nimic, nimic, bolborosi copilul, dar uniforma îi ridică brusc bărbia, mă, tu ai văzut ceva, mă, ce-ai văzut, nu mă mai fierbe atîta, spune, n-am văzut nimic, sopti copilul, dar așa de încet încît tatăl nu auzi nimic, pe cine aperi, mă, ce-mi ascundeți voi, tată, murmură copilul simțînd că e gata să lesine, palma tatălui îi arse obrazii, dar atît de repede încît copilul abia avu vreme să strîngă pleoapele, aproape că nici nu simți durerea, uniforma era deja în ușă, ieșise în ploaie în timp ce copilul, ghemuit pe marginea patului, își lipi încet fruntea de genunchi, nu mai pot, murmură el, nu mai pot.

Cobori din pat simțînd cum îi tremură picioarele și-și lipi fața de geamul de la ușă, ploaia mărunt și murdar, uniforma străbătea curtea lungă și păstoasă de noroi și apă, cu mersul ei drept, bătos, aproape rigid. O văzu dincolo de poartă, privind în dreapta și-n stînga, căutînd parcă ceva din ochi, apoi se lipi cu spatele de ușă, de aici știa ce-o să urmeze, uniforma avea să dispară pe

ulița care urca în pantă, nu înainte de a mai arunca o privire în jur.

În cameră era cald, pereții musteau de umezeală și copilul se lipi de fereastră să simtă răcoarea geamului. Atunci văzu din nou umbra aceea, de data asta nu în dreptul porții, ci aproape de căpîta cu fin. Strînse ochii să-alunge imaginea, dar ea reveni, copilul nu-ntelese la început nimic, totul era ca o pată lungă, cenușie, respingătoare, peste care cădea ploaia aproape estompînd-o. Undeva, spre miezul pieptului, simți o durere ascuțită care-i luă pentru o clipă suflul, respiră adînc și-si liniști puțin durerea și atunci întelese că-i era frică pentru că nu știa ce poate însemna umbra din dreptul căpîtei, deschise ușa cu gesturi nesigure și privi prin aburul ploii, văzu omul din dreptul căpîtei, și haina lui lungă, fumurie, și pantalonii aproape ciuruiți, cu mari bucați desprinse care atîrnau dezvelindu-i picioarul, dar de speriat cu adevărat se sperie abia cînd îi văzu capul chilug, neted, fumuriu și el. Închise ușa repede și se rezemă de ea aproape gîfînd, tata, își zise, și într-o clipă se cutremură la gîndul că uniforma ar putea fi acolo și l-ar putea vedea. Se lăsă moale lîngă ușă, cu spaima în suflet, fără să se poată gîndi la ceva anume, ar fi vrut să privească în curte dar i se înmuiau genunchii și îi ardea gîtul la gîndul că umbra aceea era tot acolo.

...Picotea întruna fără să doarmă cu adevărat, molesit de atîta stat în pat, mama pleca prin vecini și-l lăsa singur, de altfel, chiar lîngă el să fi stat, tot nu aveau ce vorbi.

Asta pînă-ntr-o zi, la amiază, cînd copilul, rămas singur, nădușit, se dezveli și stătu așa, cu privirea urmărind albul mustos al peretilor, mămăliga galbenă din mijlocul mesei, paharul răsturnat din care picura pe jos vinul negru, gros, apoi lemnul negricios al ușii, geamul aburit al ferestrei și aici înlemni, sări în genunchi cu inima înțepîndu-i coșul pieptului, văzu capul acela chilug lipit de geam și ochii mari, parcă epuizați de sete, care-l priveau, o clipă vru să se dea jos din pat, dar nu avu putere, simțea nevoia să țipe dar glasul nu venea, rămăsese infundat undeva, în mijlocul gîtlejului, închise ochii și-i strînse pînă la durere, apoi privi din nou, dar capul chilug era tot lipit de fereastră și se uita la el fix, fără să clipească, copilul simți un val de căldură orbîndu-l și alunecă în asternut.

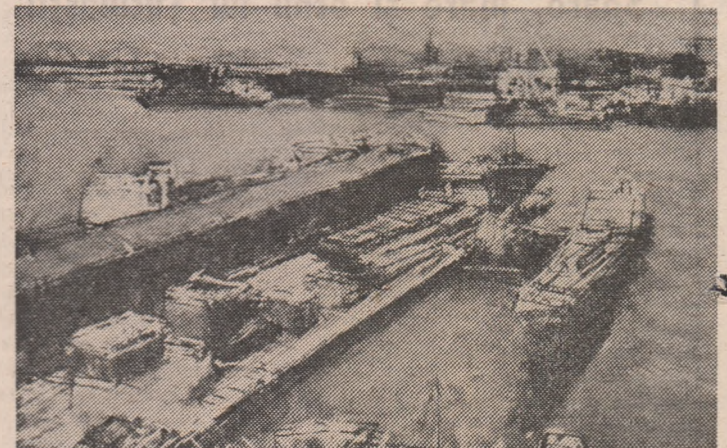
Spre seară încercă să bolborosească ceva, adunîndu-și cu greu vorbele, uniforma stătea la masă, cu capul ușor dat pe spate și cu picioarele desfăcute, femeia îl privea din celălalt colț strîngînd din ochi din cînd în cînd ca și cum ar fi orbit-o o lumină puternică, aerul încăperei, cu irizări roșii, îi aprinsese obrazul și copilul ar fi vrut să se uite în ochii ei și să-i spună NUMAI EI că prin curtea lor tot trece un bărbat urît și lung fără păr în cap, și bărbatul se uită pe geam, poate îi e sete, poate e obosit, cine e, mamă, întrebă și se sperie de propriul lui glas, mama se albi, își mușcă buzele aproape amorțită, nemaiîndrăznînd se se miște, în

vreme ce uniforma tresări, se întoarse spre copil, dar copilul privea undeva peste umărul bărbatului, spre icoana din peretele igrasios ce mustea întruna umezînd aerul. Uniforma își reveni, dar degetele începură să-i tremure și copilul văzu cum tatăl încerca să le ascundă în buzunare, să le frece unele de celelalte, să le trosnească. Dar obrazul își schimbă base deja culoarea, singele alerga parcă mai repede pe sub epiderma îngrozitor de subțire, mama se ridică reoede și începu să strîngă farfurile cit putu mai zgomotos, du-te la culcare, îi șuieră ea copilului cînd fu în dreptul lui, hai, du-te.

Și zile în șir copilul se trezea înaintea tatălui, dar nu se mișca, încerca să respire cit mai egal ca și cum el tot adormit ar fi fost, ce treabă avea el să se scoale cu noaptea-n cap, doar el n-avea nici o treabă, dar dezlipea ușor pleoapele atît cit să vadă uniforma mergînd agitată prin cameră, privindu-se în ciobul de oglindă din perete, frecîndu-și miinile, apoi așezîndu-se la masă și rămînînd așa minute în șir cu ochii în gol de-ai fi zis că-i zidit, într-atît nu se mișca. Mama îi întîndea masa, dar uniforma nu se atîngea de nimic și atunci femeia se lipea de perete, în spatele lui, și rămînea și ea nemișcată, de parcă se pregăteau să se fotografieze unul lîngă celălalt.

Într-o zi se porni să plouă, o ploaie măruntă și sigură, fără sfîrșit, și copilul se strecură, cu colțul de piine într-o mină și cu bucățile de zahăr în cealaltă, pe lîngă magazia părăsită din fundul grădinii, deschise ușa și în primul moment nu pricepu nimic. Apoi sări într-o parte și vru să țipe dar frica îl topi într-atît încît nu fu în stare să scoată nici un sunet, bărbatul era culcat cu fața în jos pe o grămadă de paie și respira adînc, ca omul în plin somn, copilul rămase pironit nestîind ce să facă, i se păru că aude pași și se îngrozii la gîndul că uniforma va fi lîngă el peste cîteva clipe și va vedea ce vede el, ieși cu spatele, primi ploaia drept pe ochi, rece, aproape tăioasă, și începu să fugă, pleoșcăi prin toată curtea pînă la ușă, apoi se întoarse în loc, tata, își spuse năucit de spaimă că uniforma e înăuntru și îl va întreba ce e cu el, o și vedea ducîndu-se în fundul curții și, numai la gîndul că se va apropia de magazie, începură să-i tremure picioarele și trebui să se așeze pe prispă, strîngîndu-și genunchii la piept de frig. Privi înainte și la început nu văzu decît apă. Perdeaua ploii, ușor involburată de vînt, unduia vag contururile dîndu-le o falsă transparentă, șipicile gardului se loveau între ele cu un fișit abia auzit, picăturile mici și dese clipeau în pămîntul moale al prispei, și ochii copilului trecură dincolo de gard cu o alunecare lentă, obosită, dar apa cădea la nesfîrșit, cu mici puncte alburii fără strălucire, copilul privi aproape ametit de ploaie cum casele n-aveau contur, părea că una crește din cealaltă și se prelungeste în următoarea, culorile nu le deosebeau, liniile se continuau unele pe altele, ploaia continua să cadă sîcîtor și sigur și copilul se trase pe spate ca lovit de febră, în jurul lui lumea pierise, totul era numai apă și punctele acelea alburii care luminau cînd și cînd aerul cenușiu. Pentru o clipă avu revelația purității acelei culori totale care-l înconjură anulînd formele de relief și liniile construcțiilor, acea culoare umedă, cenușiu-calcaroasă.

Peste cîteva zile tatăl veni cu o veste care îl năuci pe copil.

CARUȚIU ALDEA NINA „Șantier naval”

Umbrele amiezii topiseră di-
rele luminoase strecurate odată
cu ploaia, bărbatul intră
în casă, se așază pe scaunul din
colț, mama se repezi spre el
să-i ia haina dar omul o opri
cu un gest, își pipăi uniforma,
desfăcu picioarele și-si umflă
pieptul, copilul văzu cum ochii
tatălui luceau ca ai pisicilor în
intuneric, obrazul era aprins,
bărbatul își propti miinile în
curea, începu să ridă dezvelin-
du-și gingiile mari, roșii și
dintii albi, ascuțiți ca ai fiare-
lor, a fugit unul din puscărie,
zise el și copilul se sperie de
glasul acela înalt, tăios, ca o
sabie, așa cum nu mai auzise
până atunci, s-a ascuns pe aici,
unii, la circumă, l-au și văzut,
Doamne, strigă el privindu-i
pe amândoi cu ochii arzând, vă
dati seama, la mine, toamai la
mine. Își pipăi uniforma în-
cheindu-și nasturii, stringin-
du-și cu grijă centura, copilul
simți inima zvicnindu-i ca
un animal rănit, privi fără să
vrea pe geam, ploaia cădea gal-
benă, mohorită, și el se lăsă
pe spate în așternut. Închise
ochii și auzi ca prin vis vocea
aproape răgușită a uniformei,
ce noroc, Doamne, ce noroc.

...Se trezi în mijlocul nopții,
doar el și femeia, sudoarea i
se răcise pe spate, se întoarse
pe-o parte și stătu nemșcat, cu
ochii larg deschiși, mama se
răsuci spre el, ce ai, îl întrebă,
și atunci, copleșit de spaimă și
de așteptare, pentru prima oară
în viața lui copilul o luă de gît
și începu să plîngă înăbusindu-și
aproape strigătele, femeia îl
strînse la piept, taci, îi șopti,
trece și asta, copilul gemu, își
lipi obrazul de al ei, mamă,
șopti, mi-e frică, taci, spuse ea,
știu, n-o să se-nimple nimic,
copilul își șterse obrazul, bu-
zelile îi tremurau, căldura femeii
il amețise, și el nu simțea de-
cît nevoia să se cuibărească din
nou lângă ea, taci, spuse din
nou femeia și el începu să tre-
mure, frica îl năpădi din nou,
știi, începu, femeia îi acoperi
gura cu palma, taci, nu te teme,
vorbi ea cu glas moale, nu e
nimeni, mamă, dar am văzut,
începu copilul, ce să vezi, spuse
ea, n-ai văzut nimic, tac-tu
umblă aiurea, a scăpat unul
din puscărie dar l-au prins și
nici n-ajunseseră la noi, oamenii
spun doar așa, ca să ridă de
tac-tu, copilul simți o căldură

în ceafă și scînci înăbusit. l-am
văzut și eu, reluă ea, e nebunul
satului, tu n-ai de unde să știi,
a plecat de la noi cînd tu abia
te născuseși, Dumnezeu știe pe
unde o fi umblat pînă acum și
cum de s-a-ntors, copilul se
trase spre ea cu ochii pirjoliti
de căldură, ceva se incurcă în
mintea lui, femeia îl cuprinse
cu brațul, să nu spui cumva,
murmură ea, să ne-ajute Dum-
nezeu, mai spuse și-i acoperi
ochii cu palma.

Peste doar două zile, la cele
dintii semne ale dimineții, băr-
batul îl trezi, azi îl prindem,
șuieră el, hai cu mine, copilul
se răsuci pe partea cealaltă,
încă năuc de somn, uniforma
il trase de mină, mișcă o dată,
tîpă, și copilul deschise ochii,
se ridică într-un cot încă ne-
pricepînd mai nimic, hai, îl
trase bărbatul, azi îl prindem,
știi că-i la noi și n-ai spus,
hai, acum, copilul înțelese, ochii
i se umplură de lacrimi dar nu
spuse nimic, se ridică, își trase
hainele pe el aproape fără să
stie ce face, apoi se lipi de
perete, uniforma alerga dintr-un
colț în altul al încăperii, arma
ii tremura în mină, copilul în-
chise ochii cu durere, tată,
spuse el, mișcă-te, țipă bărbatul
și copilul se luă după el amețit,
palid, cu o durere surdă în
piept. Lingă magazie, uniforma
se opri, ieși, strigă, glasul îi
sună spart, dar nici un zgomot
nu se auzi, bărbatul se lăsă pe
vine, ieși, repetă el aproape
tipînd, copilul ameți și se lipi
de magazie, tată, șopti el în-
cercînd să spună două vorbe,
dar nu reuși decît să-si astupe
gura cu mina, uniforma în-
dreptă arma către ușa magaziei,
predă-te, strigă, știi că ești
înăuntru, obrazul îi tremura și
se albise, buzele se invințiseră,
copilul încercă să spună ceva
dar îl cuprinse frica fără să
stie de ce și tăcu, bărbatul țigii
atunci, smuci ușa magaziei cu
arma ridicată, copilul se
strecură pe sub mina lui, dar
rămase fără gest, dincolo de
prag bărbatul așezat pe ace-
leași paie tresări ușor, rămase
o clipă nemșcat, apoi, se în-
toarse spre el, se ridică încet,
își duse mina la buzușar și
băgă în gură câteva rămășițe
de piine, își trecu palma peste
ochi, uniforma se împuțină
parcă, dar împinse înainte arma
ridicîndu-i cocoșul, bărbatul îl

privi o clipă fără expresie,
băăă, spuse el răgușit, băăă,
repetă și uniforma se înmuie
ca lovită, se dădu pe spate,
gura i se strîmbă și copilul
văzu cu spaimă cum ochii ta-
tălui își pierd culoarea, tatăl
se indoi de genunchi și căzu,
copilul se repezi spre el, dar
omul îl opri cu un gest și copilul
il văzu cum se întoarce cu
spatele spre magazie și rămîne
cu privirea fixă, albă, fără ex-
presie.

Mama îi găsi spre seară ghe-
muți unul în celălalt, inmuie-
iați de ploaie, uniforma o privi
șters, hai în casă, spuse femeia
dar el o opri, ea deschise ușa
magaziei și privi încăperea
goală, murdară, copilul se ridică
și i se agăță de braț, hai în
casă, repetă ea, uniforma nu se
clinti și femeia începu să plîngă
acoperită de frig și de ploaie.

Trei zile uniforma nu se clinti
de lingă magazie. Hainele i se
inmuieră de ploaie, îi cres-
cuse barba, obrazul i se albise,
de vorbit nu vorbea nimic, se
uita doar înainte, la apa care
aproape îl ineca, și tresărea din
cînd în cînd, copilul trase de el
în mai multe rînduri, femeia îi
aduse de mîncare și i-o puse
într-o farfurie lingă el, în noroi,
dar el nu se mișcă, femeia îl
atinse și țipă, omul nici nu se
clinti, tată, strigă copilul în-
nebunit de frică, ploaia conti-
nuă să cadă și mama plecă
gemînd în casă spre amiază
uniforma se ridică, apa curgea
din hainele lui, copilul zvîcni și
se luă după el, omul merse spre
poartă, ieși în drum, copilul
se lipi de gard și privi la dra-
mul cenușiu, murdar, uniforma
se îndepărta mergînd puțin
aplecată, trăgînd picioarele
anevoit din noroi, copilul res-
piră greu așezîndu-se pe o bancă
îngrăsoată, drumul se întindea în
fata lui plumburie, ca un șraf
înnoțat, uniforma se pierdea
devenind din ce în ce mai mică,
aburul se ridica încetînd la-
mina aproape mohorită, copilul
vră să strige, dar gîta
umedă se lăsă pe fata lui lum-
du-i privirea, el nu văza decît
acest abur moale, dens, și din-
colo de el o umbră îndepăr-
tîndu-se cu mișcări greoaie,
lipsite de viață.

Copilul se întoarse spre
poartă și începu să plîngă.

MAGDA DINESCU

DE DRAGOSTE

Elena Cruceru

Vine toamna

vine toamna
amețită de sentimente și patimi
voi ploua peste cîmp
îmbrățișează-mă cu zborul cocorilor
cu plînsul frunzei fă-mă să rid
iubește-mă discret și ironic
în timp ce iarba moare gemind
să codelnităm cu sărutul pădurea
livezilor haideti să le fim nași
să murim și noi după aceea
cînd timpul ne moare sub pași
cu ploaia pe sub rădăcini să pomim
și să ne locem copaci
vom fi judecați în curînd
în curînd vom fi și noi întrebați
de ce avem umbră de ce simțim copaci
dar va veni iarăși toamna
și vom ploua peste cîmp
pînă cînd uit de puternici și nități
iubirii vom face în sfîrșit jurămint
crucețecă în ierbă și iertăți

Visul de care îți vorbeam

Ceasul s-a oprit în somn
întorcînd un drum pe care-l credeam
cu porțile închise
dar într-o zi
în timp ce citeam eugenio montale
și trăgeam cu ochiul alături
l-am văzut trecînd pe lingă mine salutar
povestînd întâmplări în legătură
cu-n anumit eveniment al soarelui
erau cu mine și riul tulburat
bolborosea lingă noi poeme pe care
umma să le scriem
în inimă ne suspinam un gînd de amiază
(o durere invisibilă)
făcîndu-ne tulburători și tandri
cu niște locuințe de păsări
de toate ne-am dat seama
dar se făcuse prea repede ziuă
și-am pornit-o pe tîcuite
mogi inconștienți
pe străzile goale

Peisaj interior

am întins mina și nu mai eram
plecaseră din mine hai-hui desprimăvîrîndu-mă
mirosea a dragoste în carnea pămîntului
dar eu trăită de tine nu mai eram

Blindete

se stînge înghîțit de văzduh albastrul pur
mai limpede se aude murmurul apelor acum
sensul miresmelor printre ierburi
ce nu știi o se deslipe de pămînt
și plouă afară nesfîrșit de blind

Aprilie

aprilie știa
nu mai voiam nimic
îmi ajungea dragostea mea pentru tine
somnul vindecă de acum indoiala
îți spun să rămii
să strălucim peste grădina departe

O clipă

atîta ninsoare
încît nici nu mai pot vorbi
și nici nu mai simt nimic altceva
decît ordinea respirației tale
în poeme care m-acoperă
iar această clipă dărnica
m-a reinviat pe mine
înstrăinata
mai spune și tu ceva
între aceste cuvinte

Epistolă pierdută

inconjurată de ninsori rămin prizoniera
unor cuvinte adresate cuiva
de care m-am rănit fără veste
și gluma aceasta a devenit necesară
s-ar putea să fie doar o schimbare de decor
din care să lipsească elementele de rigoare

Poem cu aripile închise

comorile lumii au fost zăvorâte
într-o mireasmă de albastru
înainte de-a mă naște
am visat să locuiesc această
mișcare sacramentală de aer
dar copia fidelă ce a mai rămas
m-a lăsat cu aripile închise
lingă mine arde mocnînd
trupul ce mă călăuzise

PRIMA VERBA

Petru Ricus

Accident

Timp spart visez
Aud cum sentimente de oțel
Se topesc în sare de dulce iubire
În cer păsări răscolesc nisipuri
Arzătoare sete de adevăruri
Cu un suris privesc cum soarele mi se revărsa pe
mină

Rană de recunoaștere
Pietrele plîng neputincioase
Pe timpă se vindecă un ecou de adio
Focul mă înecă în vîlvătaile lui
Iar viața imi apare ca o respirație

Sens invers

Undele apei se retrag
în cercurile spre centru de unde-au apărut
Ca din apă să iasă punctul materializat
Care se ridică și zboară în mina celui care-l
aruncase
Mina e trasă de o forță nevăzută spre pieptul
omului
Apoi omul ia poziție de drepti,
Se uită în lacul de unde mai zboară
încă ceva nematerializat
Mergă uitîndu-se spre lac ; mergă cu spatele.
Se pierde în orizont
Mergă cu spatele pe drumuri ; pe străzi

CA UN FEL DE PREZENTARE

Nu pot rezista, fără să soun o vorbă de bine, în fata celor tineri
și cîntînd în vers. Lată de ce, astăzi, vă propun să-l citiți cu ochi
critic pe tînărul Petru Ricus. El zice : „Tu, paradis (sau pune vir-
gulă, o pun eu), pe trepte de marmură sedeam în picioare... am
rămas un leu pedesit cu săgeți...” Și o zice pătîmas, recompu-
nînd însușii din bătrîne chemări. Cînd încearcă păcatul sponta-
neității se ajunge din urmă soala, unde începe drumul. Va fi un
lingă îndrăznit mereu. Asta, în mod sigur. Îndrăznind și culti-
vîndu-se, sintecînd noți și influente, el ni se va arăta peste ani,
sper, de zeci ori mai mult decît ceea ce este astăzi ; acum fiind
un înșcător alin de promisiuni.

Îi dorise putere de muncă și noroc.

FANUȘ NEAGU

Născut la București, 12 aprilie 1961, în ziua cînd zboară primul
om în Cosmos. Termină studiile liceale la Liceul bucureștean
„Dimitrie Bolintineanu”, secția electrotehnică. Paralel, la vîrsta de
17 ani, se încadrează la uzina Turbomecanica unde se califică
strungar și unde lucrează în prezent. Poeți preferați : George
Bacovia, Gellu Naum și Nichita Stănescu.

Se oprește cu spatele la ușa unei case
Se întoarce, o deschide
Mergă în continuare cu spatele
Către un scaun care știe că e în fața patului
Se așază, își privește iubita
Fata doarme liniștită. Se apleacă asupra ei
Și-i sărută chipul senin, ochii ei închiși ;
Se așază din nou pe scaun. Privind-o fix
Din pinza neagră a hainei
se ridică lacrimi ce-i încețoșează ochii
Prin aburul din priviri vede
cum ea deschide ochii negri
Și-i zîmbește.

Tren de întoarcere

Mama își conduse copilul la tren
Copilul mamei și soldatul patriei
Și era o iubire
Îmi cer iertare adevărului meu
Implor realitatea voastră
Ignorîndu-mi voința
Mi se lipește de retina
Și-mi spune rîzînd că ne-am jucat frumos de-a
viața

Unde esti tu mamă
Să vezi cum mă minjesc cu plăcute imagini
Haideti să dansăm la carnavalul
Unde oamenii poartă masca seriozității
Am fost indemnăat
Așa am fost indemnăat
Cînd am fost invitat să jucăm frumos viața

Exerciții de identitate *) (1)

Față de ultimele ediții, „Salonul republican de grafică” din acest an se remarcă printr-o selecție mai riguroasă, mai severă — binevenit gest, după o suită de indulgențe! — astfel că, impresia de ansamblu este de mai mare omogenitate calitativă.

Uneori, cifrele nu spun în sine mare lucru, altele sînt edificatoare și nu lipsite chiar de semnificații, cum sînt, în cazul de față, cîteva mici calcule. Din 200 de participanți aproape jumătate provin din centrele artistice ale țării sau chiar din orașe mai mici, fiind, una dintre cele mai masive participări de acest gen de o bună perioadă de timp încoace. Din 200 de participanți cam 20-25 sînt autori cunoscuți, consacrați, restul fiind tineri de curind afirmați, unii chiar debutanți. Proportia de 10 tineri spune de la sine, fără comentarii, de ce forțe dispunem, numai pentru grafică la ora actuală.

Tot ca observație generală, este reîntoarcerea la tehnicele generale, dificile care cer muncă, atenție, siguranță, exerciții îndelungate, cum ar fi gravura în metal (acvaforte, acvatintă, mezzotintă, etc.) abandonate mai înainte în favoarea altora noi, mai rapide, precum și renunțarea la formula interesantă — și revelatoare uneori, dar purtînd peoceta unui inevitabil „non-finito” plastic a schițelor, crochiurilor, paginilor de caiet, fișelor de jurnal de călătorie, însemnărilor pe colț de hirtie de împachetat a unor impresii sau simple exerciții, în favoarea lucrărilor finite, elaborate, de sine stătătoare. De aici, dar nu numai de aici, senzația de seriozitate, de res-

ponsabilitate autentică asumată și mai puțin de joc și experiment nevalorificat în formă definitivă. Astfel, în absența improvizărilor, și cu o certă grijă pentru rezultat, manifestarea din acest an capătă un binevenit și necesar spor de tinută și profesionalism.

Lipsește, ca secțiunile salonului, ilustrația de carte (reprezentativă sporadic doar prin piesele citorva autori), caricatura și afișul cultural (exceptînd sînta de afișe create pentru aniversările acestui an).

În sfîrșit, comentînd ediția de anul trecut a „Salonului republican de grafică” vorbeam de posibilitatea „Inceputului unei noi vîrste în grafica românească” cotitura fiind făcută de un număr și valoros grup de tineri artiști plastici din întreaga țară, caracterizată printr-o mare autoexigență artistică și prin tendința figurativului de a căpăta statutul unei dominante stilistice, indiferent de forma lui de manifestare (realism, realism-liric, hiperrealism, foto-realism).

O serie de expoziții personale, precum și numeroase expoziții colective ale filialelor din țară deschise la București în ultimii doi ani, au semnalat existența în toate orașele din țară a unui eșalon de tinere talente de o mare vigoare, dotate cu personalitate, cu imaginație, susținute de o frumoasă cultură vizuală și artistică care le permite să se miste cu siguranță, uneori chiar cu virtuozitate, în teritoriul — renăscut prin ei — al desenului și gravurii. Așadar, un prim

argument, cel al cifrelor: din totalul celor 200 de autori doar aproximativ 20 au prezentat lucrări nefigurative. Raportul de 10/1 al lucrărilor figurative și motivele acestei dominante stilistice pe care o întuim mai de mult și o vedem astăzi, lată, confirmată.

Fără să cadă într-o artă de mimetism plat (deși pe simeze „cazuri” există), în cea mai mare parte, creatorii au optat pentru un tip de abordare a realității nu în sensul recuperării ei veridice ci prin sugestia și vigoarea autenticității care are nenumărate căi de concretizare în teritoriul larg-cuprinzător al figurativului.

După o lungă perioadă de exprimări non-figurative (abstracție-lirică, abstracție expresionistă, abstracție-geometrică, op-art, gestualism s.a.) acest efort pare legitim și de necontestat.

Cele mai multe dintre lucrările din această expoziție au renunțat la statutul de mostre de laborator. Rezultat al unui travaliu artistic meritoriu, probînd temeinicia și maturitatea în locul surprizei spontaneității și inocenței, ele aduc cu sine multă inovație și împung liniștea pentru a se putea percepe dialogul lor cu realitatea.

Implicite în chiar problemele grave ale colectivității, ale umanității, (motivul războiului, al supraviețuirii, al insecurității planetei, ale suferințelor, al păcii, al viitorului mediului înconjurător, al sănătății pădurii și firului de iarbă, al frumuseții naturii, al perenității moștenirii culturale, al universului de sentimente și trăiri individuale), aceste lucrări sînt străbătute de o mare, caldă și emoționantă dragoste pentru om și valorile spirituale, de grijă pentru tot ce ne înconjoară. Ei radiografiază, cercetează, studiază, descriu, inventariază, comentează, interpretează, cîntă, construiesc, propun soluții, căi, încearcă să deschidă drumuri, să dea răspunsuri, să ofere o salvare prin artă.

Derința lor de a cuceri realitatea prin

faptul de artă, înțelegerea ei mai profundă îi face să ceceteze în continuare unii de obicei, să se opinească asupra detaliilor, dar întotdeauna, punctul lor de plecare e altul, scopul modificat.

Cu privirea lucidă și vigilentă, ei încearcă să instaureze — și o fac, cînd mai bine, cînd mai rău — un nou fel de figurativ care nu mai seamănă nici cu realismul ori naturalismul veacului trecut, nici cu suprarealismul, pictura metafizică și onirismul interbelic, nici cu foto sau hiperrealismul avangardei postbelice, nici cu multe ale feluri de realism întîlnite chiar la noi. Ei știu ca și Matisse: că „exactitatea nu înseamnă adevăr” iar ei nu vor exactitate ci adevăr, apelează doar la ea cînd e nevoie introducînd-o în sintaxe plastice moderne, ei nu vor să obțină reproduceri ale naturii ci, aspiră să realizeze arhetipuri, modificînd stilul, gustul, viziunea, aspirația celorlalți. Fie și cu un grad!

Se vor pierde în divinitate? Vor cădea în fragmentarism? Elementarul le va da de furcă? Vor ajunge la esență? Vor da de adevăr? Vor fi glasul unei epoci? Alegînd lupta și-au ales deci și căile de a atinge la succes. Oricum, din tot acest efort azi, poate mai puțin conștient, miine căpătînd poate coeziunea unei opțiuni stilistice colective bazate pe același crez artistic, tot vor atinge la ceea ce e de neapărat, de care vorbea Goethe, justificîndu-și rostul de generație artistică a unei epoci.

Fenomenul la care asistăm acum este primul semn al încercărilor de zbor de după iesirea din crisalidă a atîtor tineri, sînt exercițiile lor de găsire a identității, înaintea marelui zbor. Zbor de deasupra a ceea ce a fost.

SIMONA VĂZARU

*) „Salonul republican de grafică” — august-septembrie 1986, Sala Dalles, București.

Blitz

Lapsus sau inexactități?

Apreciatul și binecunoscutul săptămînal *Contemporanul* dedică majoritatea sumarului său din 7 august 1987 (numărul 32) unei străvechi zone de cultură și civilizație românească: **Banatul**. Astfel, sub genericul „Viața spirituală a județelor și localităților țării”, în cuprinsul paginilor 4 și 5, 6 și 7, 12, 13 și 15 sînt publicate interesante reportaje, interviuri, articole, versuri, cronici, însemnări, recenzii, medaliaoane semnate de oameni de știință, scriitori, cărturari, publiciști care trăiesc și trudes în perimetrul geografic bănățean.

Sînt însă comise cîteva inexactități pe care nu le putem accepta.

În opiniile dubitative intitulate **A făcut Eminescu acest drum?**, — în care prozatorul Mirocea Șerbănescu pune sub semnul întrebării participarea lui Eminescu la drumul de întoarcere al trupei teatrale românești a lui Pascaly (în august 1868) orașele Turnu, Timișoara, Arad și Oravița pe un presupus

itinerar continuat pe Bazin pe trenul continuat pe un vapor care urma să navigheze pe Dunăre în jos — apare numele lui **Iulian Grozeșu**: o dată ca **Traian Grozeșu**, a doua oară chiar ca **Traian Grozeșu**.

Nu poate fi admisă eroarea comisă de **Beana Pintilie** care scrie că: „Pictorul **Iulia Podlipny** a debutat la Timișoara pe la mijlocul deceniului al doilea”. Chiar iar un deceniu are zece ani, dar miezul său se găsește undeva pe la mijloc. **Beana Pintilie** este foarte departe de adevăr, intrucît în acel rîstimp **Iulius Podlipny** foste în mai multe orașe din fostul Imperiu bicfal austro-ungar: Bratislava, Budapesta, Baia Mare, Keszthely. Prima sa participare la o expoziție s-a întimplat în anul 1919, cu cinci decene, în cadrul Salonului de pictură din Budapesta. La Timișoara Podlipny se va stabili în anul 1928.

În pagina a șaptea, care este închinată aproape în întregime centenarului **Franyó Zellán**, prozatoarea **Maria Pogorz Pop** semnează **Ultimul interviu**. Același text, doar puțin modificat, a fost publicat în revista **Orizont**, nr. 30, din 30 Iulie 1982, pag. 4, prilejiul fiind de aniversarea a 95 de ani de la nașterea scriitorului. Pentru autentificare redăm succesiv pasajul final. Deci în revista **Orizont** din 30 Iulie 1982 citim: — Care dintre poeziile lui Eminescu vă sînt cele mai dragi? // — Cu-

noșc toată opera eminesciană, inclusiv poeziile postume. Sînt poezii ca „Rugămintea unui dar”, „Scrisorile” sau poezia simbolică de o structură artistică și de o expresivitate rară — „Luceafărul”, care poate fi socotită una dintre perlele literaturii universale. La de ce revin la problema noastră comună, la arta traducerii... Din 1987 transcriem: — Care dintre poeziile lui Eminescu vă sînt cele mai dragi? // — Cunosc toată opera eminesciană, și poeziile postume. Sînt poezii ca „Visul unei nopți”, sau „Scrisoarea a III-a” a IV-a, a V-a”, sau poezia simbolică de o structură artistică și de o expresivitate poetică rară „Luceafărul” — care pot fi socotite niște perle ale literaturii universale. La de ce revin la sfîrșitul acestei convorbiri la cauza noastră a traducătorilor... E limpede.

Imagina din articolul **Proza și critica timișoreană — între tradiție și devenire**, de **Valeriu Drumeș**, ambișionînd după titlu, un posibil studiu literar, se dovedește a fi parțială. Sînt uitați astfel a fi puțîni scriitori, consacrați și tineri, cum ar fi: **Horia Pătrașcu**, **Ion Maria Alimjan**, **Florin Bănescu**, **Octavian Popa**, **Gheorghe Schwartz**, **Radu Ciobanu**, **Mihai Marcu Deltanu**, **Ioan Iancu**, **Tiriac Suciu**, **Ion Jurca Kovina**, **Svetomir Raicev**, **Ion Florian Panduru**, **Teodor Sirbu**, **Idico Nicolaiescu**, **Nicolae Băbu**, **Henric Anghel**, **Dumitru Oprisor**, **Gheorghe Zimcescu**, **Dumitru Toma**... Nu îi dăm dreptate lui **Valeriu Drumeș** nici în afirmația: „Critica literară are o situație aparte,

în sensul că nu există o continuitate în acest domeniu, o tradiție”. Publicistul aspirant la curțile publicisticii literare se află în necunoștință de fapte. Îi îndemnăm pe tînărul publicist să consulte bogatul fond documentar timișorean, care cuprinde peste 300 de ziare, foi, cîlindare, reviste editate în anii ultimului veac în centrele culturale ale zonei de geografie spirituală specifică Banatului. Va întîlni acolo teoreticieni, istorici și critici literari, cărturari, istoriografi, sociologi, filozofi, publiciști precum: **Corneliu Diaconovici**, **Valeriu Branște**, **Alexandru Mocion**, **Vasile Goldiș**, **Ion Sirbu**, **Aurel C. Popovici**, **Traian Topliceanu**, **Ioachim Mileia**, **Grigore Ion G.M. Ivanov**... Să nu uităm că preocupă de barocul culturii bănățene ori al gascosismului și meridionalismului acestor locuri, și-au exprimat opiniile, scriînd deci articole, studii și cărți, mari personalități ale culturii și literaturii române: **Titu Maiorescu**, **Nicolae Iorga**, **Eugen Lovinescu**, **G. Călinescu**, **Camil Petrescu**, **Lucian Blaga**, **Aron Cotruș**, **Ovidiu Pașadima**... Unii dintre aceștia au trăit și au muncit la Timișoara ori în alte orașe ale Banatului. Mai cu seamă însă nu trebuie omis faptul că, în peisajul literar timișorean al ultimelor două decenii, trăiesc și scriu: **Eugen Todoran**, **G.I. Tohăneanu**, **Simion Mioc**, **I.C. Pantea**, **Ion Neață**, **V. Vintilescu**, **Nicolae Țirioi**, **Olimpia Berca**, **V.T. Crețu**, **G. Mandies**, **A.D. Rachieru**...

PETRU NOVAC DOLĂNGĂ

ȘERBAN CIONOȘ

Cronica radio-tv.

Filosofia eroismului

● Combatanți cu o psihologie specială, cei din linia întâi sînt preocupați mai mult de îndeplinirea misiunilor de luptă și nu în ultimul rînd de propria supraviețuire, lăsînd deoparte disciplina, pasul cadentat sau țînta regulamentară. Sublocotenentul **Horia Lazăr** este numit la comanda unui pluton „de linia întâia”, el, cel spiculit și pedant, trebuind să ia contactul cu soldații cam neglijenți în felul în care poartă uniforma și echipamentul și cam „uitători” în ceea ce privește disciplina militară și „reglementul”. Favorizat de misiunile pe care le îndeplinește, și de felul cum le execută, tînărul sublocotenent își va atrage dragostea și stima soldaților, plutonului și stîmna soldaților, plutonului și stîmna o mică familie în marea masă a celor ce luptă împotriva trupe-

lor fasciste și hortiste. Așa demarează prima parte (vizionată simbatic seara) a filmului „**Noi, cei din linia întâi**” (scenariu: **Titus Popovici**, regia **Sergiu Nicolaescu**). În care ne-am reîntîlnit cu simpaticul sergent **Saptefrăți**, filosoful regimentului comandat de generalul **Marinescu** (interpretat de **Sergiu Nicolaescu** cu multe sechele din filmele cu comisari). Transplantul fiind asimilat fără fenomene de respingere, sublocotenentul nostru și plutonul său continuă luptele pentru eliberarea Transilvaniei, fiind întîmpinați în drumul lor, cu flori și mulți morți (localnici spinurați de trupele hortiste aflate în degringoladă). București și jale. Sînt creionate și cîteva figuri mai deosebite ce se evidențiază și individualizează treptat, pe parcursul filmului (partea a doua, duminică seara): **Mărgău**, cel care vrea să bage baioneta în orice conaționalii celor ce i-au omorît familia, și care, pînă la urmă, este ucis în timp ce hrănea un grup de budapeșteni infometați, copilul de trupă și... **Silvia Marinescu**, fata generalu-

lui, studentă medicinistă, care făcea parte din corpul sanitar al regimentului și, așa cum era de așteptat, va deveni logodnica simpaticului sublocotenent. Ultima misiune, cea de cucerire a sediului postului de radio Donau, misiune realizată, după 9 mai 1945, numai cu voluntari, va duce la desființarea postului de radio, prinderea contelui dezabuzat și dezumanizat, o bestie ce îi omorise copilului de trupă tatăl, în Transilvania, dar o misiune îndeplinită, în filmul nostru, cu două sacrificii: **Silvia Marinescu**, ce va cădea lovită de o rafală de mitralieră, alături de colonelul comandant și „filosoful” **Saptefrăți**, mort eroic în prima zi de pace. Cu toate că tunurile au bubuit cam mult în acest film, nu trebuie să uităm că ele au bubuit și în noaptea în timpul războiului, și chiar dacă unii pot găsi o acuză rezgizorului, în asta, pentru economia filmului, în rest acțiunea fiind bine dozată, în crescendo, de către scenarist și regizor, putem trece cu vederea anumite momente realizate mai puțin reușit. Excelent jocul ti-

nerilor în Cărnă Onesa, ce a încarnat-o pe **Silvia** și **George Alexandru**, interpretul locotenentului (căci spre finalul filmului a fost avansat) **Horia Lazăr**, ca să nu mai vorbim de felul firesc în care este jucat „filosoful” de către **Valeriu Urtescu**. Un film, omagiu, dedicat zilei de **23 August**. Un film ce a scos în evidență eroismul și bărbăția soldaților români.

● **SPICUIRI**: ● O emisiune realizată cu pricepere și interes „Exploratorii lumii de miine”, redactor **Dan Ursuleanu**, este urmărită cu mare atenție nu numai de iubitorii genului S.F. Problemele ridicate aici nu sînt numai de anticipație ci ele privesc și viața contemporană. Un ex.: „Funcția avertisment a literaturii de anticipație” a scos în evidență faptul că încă de acum cîteva decenii literatura S.F. avertiza asupra crizei ecologice declanșată deja în ultimii ani. Săptămîna viitoare dezno-

O restituire necesară

Sub genericul **Reper** ale culturii române, revista **Astra** publică în numărul din luna iulie a.c. o pagină consacrată lui **C. Rădulescu Motru**, înțelec ca autor și promotor consecvent a ceea ce în mod inspirat se numește **O filosofie militantă**. În fapt, avem de-a face cu trei eseuri scrise cu un exact simț al valorii și cu o deosebită comprehensiune față de autorul „Personalismului...”

Astfel, cel semnat de **Vasile Goga** reușește o crononare, fie și succintă, a personalității morale și intelectuale a filosofului în contextul controverselor de idei interbelice. **Liviu Antonescu** încearcă la fel de argumentat să regăsească substanța creatoare a unor concepte vizînd definirea specificului cultural-național, iar **A.I. Brumar** revede cîteva idei și teze pe care **Motru** le-a abordat pentru a defini spiritul românesc ca timp și destin și care redau un adevăr impresionant al filosofiei: „Este cu vocație aceea care corespunde pămîntului pe care trăiește”.

Salutînd frumoasa inițiativă a revistei „Astra” nu ne rămîne decît să dorim ca ea să nu rămînă singulară în cîmpul publicisticii noastre culturale care are încă mari sarcini în promovarea marelui nostru tezaur spiritual.

ȘERBAN CIONOȘ

mesaj din **Univers** de **Ion Bucher**. Vom fi pe recepție ● **Interesant** „Albumul duminical” realizat de **Eugen Dumitru** și **Petre Magdin**. Am audiat-o cu plăcere pe **Denis Roman** ● În fine, emisiunea „Revista revistelor culturale” are o oră fixă, proprie, de emisie (simbata la 22.35). Să sperăm că va rămîne definitiv așa și nu va mai face parte, ca pînă acum, din pauza concertelor radiodifuzate. Simbatic, din comoditate, s-a omis recenzarea revistelor apărute în acea dimineață, iar de „Suplimentul literar-artistic al Scitei tineretului” nu s-a spus nici un cuvînt ● Cum or fi urcat dealul tineretei dansatoare, deunde tinerele și încălțate cu pantofi cu tocuri înalte, care au participat la realizarea rubricii „Hai, veniți cu noi la joc!” ● **Solistei Daniela Condura** i-a venit mai ușor de căci-eră încălțată cu opit mai ușor de căci-supra este și o bună interpretă de muzică populară.

ALEXANDRU DAN POPESCU

„TRILOGIA VALORILOR” DE LUCIAN BLAGA

Necesitatea dezbaterii

Încă la Congresul al IX-lea secretarul general al partidului nostru, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, a formulat principiul fundamental care călăuzește de mai bine de două decenii dezvoltarea proces de valorificare a moștenirii culturale. Faptele s-au confirmat temeinic: într-o perioadă relativ scurtă, opera majoră a personalităților literaturii și filosofiei naționale a fost reeditată în condiții științifice de înaltă calitate. Remanierele sunt românești cu atât mai mult cu cât reeditarea marilor valori nu e un lucru ușor: calitatea editării e condiționată de competența lectorilor, îngrijitorilor de ediție, prefectorilor. E nevoie de specialiști care să stăpânească perfect opera autorului pe care s-au angajat să-l propulseze într-o nouă contemporaneitate. Dar mai e nevoie de ceva: de o receptare publică în consens cu spiritul și valoarea operei reeditate. Or, făcând o temeinică analiză critică și autocritică a activității din domeniul educației și culturii, așa cum a cerut secretarul general al partidului în chiar deschiderea euventării sale la recentul Congres al educației politice și culturii socialiste, trebuie să spunem că în această privință mai sînt multe de făcut. Apariția într-o haină tipografică nouă a unei opere de prestigiu a culturii naționale ar trebui să nască dezbateri vii, să provoace puncte de vedere noi asupra autorului, să determine o reală actualizare a ideilor sale. În acest sens, continuându-și o preocupare mai veche, revista noastră își propune să abordeze cu mai multă promptitudine artele de valorificare a moștenirii culturale. Simțim această necesitate ca pe o datorie față de tezaurul nostru cultural, ca și față de cititorii noștri. Volumul 10 (cu un studiu introductiv de Al. Tănăsescu, din ediția de Opere, consacrată lui Lucian Blaga, ediție îngrijită de Dorin Blaga, e un bun prilej de reluare a acestei ample activități publicistice.

„Operind delimitări necesare în corpul științei și aducînd precizări de ordin epistemologic, încă prea puțin luate în seamă, ne luăm sarcina să relevăm și mai mult decît s-a făcut că știința europeană este condiționată, ca și gândirea științifică la alte popoare, de coordonate stilistice, de coordonate susceptibile de a formula mai mult sau mai puțin conceptuală”.

„O teorie oarecare, ca plămăuire prin care se încearcă revelarea unui mister, poartă pe cetele stilistice a spiritului care-i dă naștere. Aceasta nu numai în sensul general că putem să recunoaștem apartenența unei teorii la cultura sau cutare cultură, ci și într-un sens mai special, că putem să identificăm, după aspectele stilistice, epoca, secolul, de multe ori deceniile, în care a putut să apară „teoria” în chestiune”.

„Dar plămăuirile revelatorii ale omului, adică creațiile de cultură, supuse unor scrutări atente, care presupun firește și ele un meșteșug, ne destăinuiesc varii structuri, care de așezerea pot să fie reduse la niște secrete funcții modelatoare, adică la un fel de „categorii”.

„La o mai atentă cercetare s-ar arăta că și istoria unui popor este modelată de aceleași categorii stilistice. De unde urmează că nu putem socoti mitologia ca un izvor, iar istoria ca un simplu derivat al ei”.

„O teorie asupra culturii ne-am alcătuit însă și noi, aceasta în legătură atît cu filosofia noastră în general, cit și cu materialul folcloric atît de abundent și de lămuritor al popoului românesc”.

„Prin mutațiunea ontologică, ce conduce la înghețarea culturii, cosmosul sporește de fapt cu o rînduială cu desăvîrșire inedită, tot atît de temeinic nouă ca aceea care s-a statornicit în univers, cînd s-a purces ordinea plantelor peste rînduiele anorganice sau ordinea animalelor peste stratul plantelor”.

„Omul, în calitatea sa de ființă conștientă, are ceva de amfibiu, el posedă latitudinea de a respira cu alternanță de accent în două orizonturi cu totul diferite”.

„Omul, așa cum e, e o ființă unică în lume. Și sînt unele stele care îi luminează numai lui; stele interzise fiarelor din peșteri și îngerilor din cer, deopotrivă”.

LUCIAN BLAGA

Integralitatea conștiinței

Asistăm în ultimii ani la efortul susținut și concertat al editurilor noastre pentru a pune în circulație opera unora dintre personalitățile exemplare ale culturii române: Lucian Blaga. Cititorii are astfel posibilitatea cunoașterii directe a creației blagiene. Merită a fi subliniat acest element deoarece, într-o perioadă nu prea îndepărtată, generații întregi nu aveau acces la cunoașterea literaturii și filosofiei autorului celor trei trilogii. Descoperirea lui Blaga a reprezentat pentru tinerii anilor '60 un fapt cu totul ieșit din comun.

Nu este cazul să discutăm aici cauzele și condițiile ce au determinat blocarea contactului cu una dintre creațiile fundamentale ale culturii naționale (celor interesați le recomandăm seria de articole consacrate de A. Mihu lui Blaga în revista clujeană „Tribuna”). Dar se cuvine a reține că asupra poetului și gânditorului din Lancrăm s-au emis în anii '50 opinii și interpretări greu, dacă nu imposibil, de justificate astăzi. Nu există un argument mai puternic și mai clar pentru vederea caracterului nefondat al aserțiunilor formulate în perioada dogmatică decît opera însăși care, citită fără prejudecăți și scheme prestabilite, ne oferă o altă imagine despre gândirea blagiană. De aceea, reeditarea

seriilor lui Blaga constituie un act cu profunde semnificații culturale și ideologice. Cine parcurge atent paginile cărților sale capătă convingerea nestăruțată că multe din așa-zisele „argumente” utilizate în etichetarea filosofiei blagiene aveau alte rațiuni decît cele care vizauă disonul, contrastarea, feribă de idei.

Există obiceiul ca în extezele consacrate lui Blaga să se insiste pe detectarea sursei filosofiei sale, a influențelor unor curente și sisteme filosofice cu deosebire de sorozinte germană, influențe ce au pot fi menționate din moment ce Blaga însuși le menționează profesional și corect. Numai că se uită adesea că el în întotdeauna o atitudine critică față de orice tendință care intră sub incidența investigației sale pentru a expune propria sa concepție. Scopul nu e mult sau mai puțin mărunț: de către Blaga este întreprinsă sistemului său filosofic pe fundamentele autohtone. Blaga valorifică, în erad înalt tezaurul de gândire și sensibilitate al popoului român. Într-un anume sens, Blaga continuă aici și teze eminesciene, le întreprinde într-un sistem filosofic. Un studiu al paralelismelor gândirii eminesciene și a celei blagiene ca și al influențelor lui Eminescu asupra lui Blaga ar fi deosebit de benefic pentru cunoașterea bogatului fond de gândire originală. Ar fi un argument temeinic împotriva celor care neagă capacitatea de creație filosofică a culturii române.

În Trilogia valorii, Blaga studiază cultura prin fenomenele stilistice. Știința, religia și arta sînt condiționate de coordonate stilistice — sustine filosoful român. În demersul său el are în vedere premisa referitoare la caracterul amfibi al conștiinței umane. Omul posedă capacitatea de a trăi în două orizonturi cu totul diferite: cel al lumii concrete și cel al misterului. Cultura reprezintă „revelarea metaforică și în tipare stilistice a misterului”. Ea este semnul distinctiv al ființei umane, altfel spus îl diferențiază de om de lumea naturală. „Căci ea este semnul vizibil al unei noi mutațiuni ontologice în cosmos, dincolo de animalitate și spirit”. Cultura nu poate fi privită ca un lux, dar nici ca un simplu sistem de atenuare a animalității. În afara culturii, omul nu este nimic. Mai mult, scrie Blaga, exodul din cultură ar duce la abolirea umanității ca regn. După cum se poate observa, sînt rostite adevăruri fundamentale în legătură cu dimensiunea culturală a omului considerată de gânditor ca o trăsătură îndeniabilă. În afara căreia omul nu poate exista ca om.

S-a afirmat nu o dată că gândirea blagiană ar fi irationalistă. Evident, el nu apare ca irationalist așa cum sînt D.D. Rosca, M. Florian, M. Rălea, P.P. Negulescu, dar nu poate fi etichetat ca irationalist. Din scrierile lui Blaga se desprinde ima-

ginea integralității conștiinței umane, unitatea raționalului și a irationalului. Sublinierea rolului irationalului nu înseamnă numădecît atasamentul la concepțiile irationale. Din demonstrația filosofului nu rezultă nicicum că ar nega importanța rațiunii în cunoaștere și în acțiunea umană. Vom observa că Blaga nu a pus niciodată la îndoială valoarea și rolul rațiunii, atitudine relevantă și de concepția sa față de artă.

Așa cum în cunoaștere există un dualism: cunoașterea paradisiacă (în orizontul lumii concrete) și cunoașterea luciferică (în orizontul misterului), există și un dualism în funcție de dualitatea esențială a orizonturilor în estetică: valori estetice constituite în orizontul lumii concrete și valori estetice în orizontul misterului.

Analiza structurilor și valorilor estetice ar fi ignorat punctul cel mai rodnic — dualismul ontologic și de orizonturi. Dualismul ontologic al conștiinței umane acreditează legea non-transposibilității care argumentează autonomia radicală a esteticului artistic față de cel natural. Gînditorul român se înscrie în rîndul celor ce au adus o contribuție esențială la definirea particularităților estetice ale culturii. Viziunea este originală prin sublinierea specificității frumosului creat de om pe temelii faptelor și structurilor conștiinței. Modernitatea ei nu mai trebuie demonstrată în detaliu. Apariția artei și a celorlalte creații de cultură presupun un anume mod ontologic, în orizontul a ceea ce este caracteristic omului — descifra-

rea sensurilor ascunse ale realității.

O teză demnă de atenție este cea cu privire la inexistența unei ierarhii în domeniul artelor. Lipsa acestei ierarhii este pusă de Blaga pe seama categoriilor stilistice, elementul comun tuturor artelor și drept urmare, ele ar contribui la așezarea pe același plan a genurilor artistice.

Arta cuprinde o varietate de valori: polare, vicariante, terțiare, flotante și accesorii. Ea cuprinde valori etice, religioase, intelectuale, culturale. Din această perspectivă opera de artă este un cosmos, „fiindcă în ea se exprimă o garnitură întreagă de categorii speciale, o matrice cosmogenetică suficientă sînsi”. Opera de artă există pentru a transpune și actualiza omul în modul specific și deplin uman: „...în procesul de consumare a operei de artă, individul dezlîntuie într-un fel, în sine, geneza omului. E vorba despre repetarea în mic, în facsimil, și în condiții individuale, a unei mutațiuni ontologice. E aici satisfacția insului uman de a se vedea săltat realmente în ceea ce el este prin destin general-omenesc, adică de a se vedea ridicat în rînduiala de regn sui generis în univers”. Aceste teze ca și atîtea altele din gândirea lui Blaga constituie contribuții de prim rang la instituirea unei concepții originale despre om și umanism, în societatea contemporană care pune nu o dată sub semnul întrebării existența ființei umane.

CONSTANTIN SCHIFIRNET

„Îl cunoști pe profesor”?!

Am scris fără sfială — era să zic fără discernămint — despre aproape toți filosofilor români notabili, încercînd uneori să scot din uitare și cugetători a căror operă era pe nedrept considerată cam de planul al doilea. Singurul despre care n-am făcut nici măcar o referire e Lucian Blaga. Nu pentru că nu i-aș fi cunoscut și înțeles opera, ci pentru că am cunoscut omul. Iar întîmplarea are un anume tîlc.

În 1959 eram student în anul întîi al Facultății de istorie și filosofie din Cluj. Unele geamuri ale bibliotecii în care citeam erau încă date cu var, pentru a nu se contamina nici măcar privirea cu autori interziși și titluri nocive. Eram, care va să zică, necontaminat, ba mai mult, înarmat cu o sumă de certitudini care mă făceau imun la orice influență. Citisem clasicii marxism-leninismului, fmi place mai ales Dialectica naturii, deși nu prea îndrăzneauam s-o spun. Învătătura căreia mă dedicasem era totuși marxismul și deci Engels trebuia să fie doar tovarășul și

colaboratorul cel mai apropiat al lui Marx.

Steam totul despre materie și spirit, despre cunoaștere, despre om și destin, despre necesitate, eram încrezător în puterea inexorabilă a legității, gîndirea n-avea pentru mine nici un mister. Doar o mică nedumerire: cum oare au putut să stea atîta amar de vreme un Platon, un Descartes, un Kant, un Hegel, chiar Hegel, în orbire și ignoranță, cînd totul era atît de simplu.

Dar obsesia bibliotecii date cu var se convertise într-o căutare febrilă de cărți vechi. De aceea, cu puțîni bani pe care-i avem, treceam zilnic pe la anticariat. Primele cărți cumpărate, cu patru lei, respectiv, cinci lei, au fost dialogurile lui Platon Euthyron și Menexen, într-un singur fascicol, traduse de Șt. Bezdechi, și întîiul volum din Filosofia grecească a lui Windelband, tradus de Tudor D. Ștefănescu. Dar astfel de cărți se iveau rar.

Într-o zi, colegul meu de la

filologie, Ion Popa din Turda, mă vestește că prin Dumitru Andrașoni a descoperit o sursă de cărți. Un fost profesor vinde cărți. Dumitru Andrașoni era o figură respectată printre noi: un student straniu și studios, poet de viitor (chiar Blaga se exprimase entuziasmat despre viitorul său — am aflat mai tîrziu), dar nu se știa să repete anumite ani, posesor al unui caiet cu cotele secrete ale bibliotecii universitare.

Ne-am dus, fără zăbavă, spre casa lui Blaga cu un scenariu bine întocmit: Ion Popa să facă introducerea, iar eu să dau atacul final. Ne-a deschis chiar Blaga. Aveam în față un om puțin trist, sfios, de o politețe rece. Cărți erau peste tot, ce-i drept. Ne-a poftit să ședem. Tăcea, își luase un răgaz să ne studieze. „Vă interesează filosofia?” — ni s-a adresat într-un tîrziu. Bineînțeles că ne interesa. „Ce filosofie?” Auzi întrebare! Cea materialistă. Și, așa, pe neputșă masă, m-am lansat într-o conferință despre, nici mai mult nici mai puțin, materialism și idealism. Vorbeam, frazele se legau ca la carte. Cam prea ca la carte, dar eram mindru de mine, mai ales că reacțiile lui

Blaga mi se păreau pozitive: dădea din cap privind în gol. Cred că am vorbit vreo jumătate de oră. Nu m-a întrerupt. Abia la sfîrșit, într-un tîrziu, a încercat să-și exprime nedumerirea. L-am lămurit cum stau lucrurile cu un potop de vorbe de încă o jumătate de oră. A continuat să ne privească, apoi chiar să întărească spusele mele, inventînd însă un interlocutor imaginar, mai puțin tolerant, care, iată, ar putea să ne și urecheze puțin. Rîdeam în hohote la naivitatea interlocutorului nostru imaginar. Iar Blaga contempla spectacolul, găsindu-l, cred, foarte trist. Doar nu veneam din Țara de Foc, ci de pe băncile unei facultăți de filosofie. Și totuși omul sfios și politicoș din fața noastră nu numai că nu era revoltat de ce-l învățam, dar ne privea cu real interes, căuțînd, cu o delicatețe îngeroască, să ne strecoare îndoiala în suflet, dacă nu chiar în minte, deși aceasta era o redută bine baricadată. Simțeam asta într-un mod difuz, și eram cit se poate de încîntat de siguranța și neînduplecarea mea. Ce era în capul aceluia bătrîn? Cum de nu reușea să înțeleagă ceea ce orice om cu mîntea sănătoasă trebuia să priceapă? De bună

seamnă că otrava ce-i fusese inoculată era încă activă.

La plecare, asigurîndu-ne că totuși nu vinde cărți, mi-a dăruit la întîmplare, cred, Schopenhauer de Ion Petrovici și niște aforisme menționînd, în treacăt, că deși filosof mare, nu-l pretuiește în mod deosebit pe Emil Cioran. Ne-a poftit să mai venim.

N-am mai venit, prinsî cu altele, dar l-am mai întîlnit pe la biblioteca universitară. Începusem să citesc cu febrilitate cărți de al căror conținut mă feream să vorbesc la seminarii. Pe Blaga îl ocoleam cit puteam, dar într-o zi l-am întîlnit pe stradă. L-am salutat fisticic. Eram cu asistentul Ion Toma care s-a arătat surprins: „Îl cunoști pe profesor?” Nu știam ce atitudine să iau. „Care profesor — am încercat să parez — dînsul e bibliotecar”. „Da, bibliotecar”, a mormăit el cu tristețe, schimbind vorba.

L-am mai întîlnit pe Lucian Blaga, am mai schimbat cite o vorbă, dar de fiecare dată îmi ardeau obraji de rușine pentru acea primă întîlnire. Și încă îmi mai ard, de cite ori mi-o amintesc.

GRIGORE TRAIAN POP

Mapamond

Un foarte frumos interviu, o profesiune de credință în puterea artei și culturii în a modela conștiința tinerei generații în spiritul păcii, bunele înțelegeri între oameni, al respectului reciproc al valorilor ce compun mostenirea-patrimoniu cultural al fiecărui popor, publică într-un număr foarte recent al său revista sovietică *Temps nouveaux*, reproducând o discuție cu academicianul Dimitri Likhatchev. „Ce înseamnă un om cult? Este un om capabil de a asimila alte culturi, de a le înțelege în aspectul lor istoric și estetic... Arta, științele umaniste, ne deschid alte lumi în interiorul propriei noastre lumi. Rolul lor stă și în faptul că duc la prietenia tuturor popoarelor. Pentru că, odată cunoscută cultura unui alt popor, nu o mai putem distruge... Științele umaniste înseamnă și predarea limbii în școli. Este pur și simplu o datorie pe care o avem de a ne dezvolta, fiecare dintre noi, capacitatea de a ne exprima gândirea. Limbajul descoperă puterea de gândire a omului. Un limbaj bogat corespunde unei trăiri spirituale intense...”

În China, un spectacol de balet cu totul original. Ansamblul de cintece și dansuri din Xi'an a pus în scenă un nou spectacol de balet intitulat „Duhul războinicilor Qin făcuți din teracotă”, spectacol care a cucerit publicul chinez prin înfățișarea plină de viață a unui moment crucial din istoria Chinei — unificarea țării de către împăratul Qin Shi Huang, acum două mii de ani. Deveniți celebri în întreaga lume, miile de războinici din teracotă, modelați în mărime naturală și așezați în formație de luptă, au fost descoperiți la mijlocul deceniului al optulea în zona Lintong din provincia Shanxi. Arheologii au scos atunci la lumina zilei trei imense încăperi subterane în formă de boltă, datând din sec. II î.e.n., în care se aflau 7000 de statui — ostași și cai — și o mare cantitate de arme din bronz. De aici, sursa de inspirație a artiștilor și dansatorilor din Xi'an și care a dus la crearea unui spectacol ce înfățișează măreția epocii Qin și viața de la curte. A fost nevoie de doi ani pentru a se putea studia sursele vechi și pentru a putea fi scris libretul. „Valoarea artistică a spectacolului — se scrie în *China populară* — rezidă în verosimilitatea sa, în bogăția și originalitatea născărilor de dans, în muzica veche și în frumusețea costumelor...”

Din actualitatea muzicală internațională reținem câteva dintre melodiile care se află în fruntea topurilor din această săptămână în câteva țări europene. În R.F.G., pe primul loc *It's a sin* cu Pet Shop Boys urmat de *Who is that girl* cu Madonna, apoi *Voyage, voyage*, cu Desireless. În Italia, cîntecul interpretat de Madonna se află pe primul loc, urmat de *Nothing gonna stop me now* cu Samantha Fox, situația fiind similară în privința primului loc și în Belgia și Olanda, mai apărând în plus și *Joe le taxi* (Vanessa Paradis) și *Papa Chico* interpretat de Tony Esposito. În Portugalia, în fruntea topului se află melodia *Um sonho a dois* interpretat de Joanna, iar în urcare vertiginosă se află o melodie a lui Michael Jackson, *I just can't stop loving you*.

ACTUAL

TOP 13

SECȚIA ROMÂNĂ

1. HOLOGRAF — Cine știe oare;
2. AURA URZICEANU — Vis peste timp;
3. SORINA MOLDOVAI — Dreptul de a fi;
4. KRIPTON — Galaxia vis;
5. SENS — Clipe de ieri;
6. DORU CĂPLESCU — Vă dăruim un gând de pace;
7. GABRIEL COTABIȚĂ — Aș vrea;
8. MEDUSA — Inserare;
9. DOINA MATEL/MIHAI POCORSCHI — Adu-mi iubirea înapoi;
10. ROȘU ȘI NEGRU — Să cerem soarelui lumină;
11. MIRCEA BANICIU — Numai tu;
12. ELENA CÎRȘTEA — Miine;
13. MIRABELA DAUER — Încearcă să jerti.

SECȚIA STRĂINĂ

1. WHITNEY HOUSTON — I Wanna Dance With Somebody;
2. GEORGE MICHAEL — I Want...
3. MADONNA — Who's That Girl;
4. PET SHOP BOYS — It's a Sin;
5. SAMANTHA FOX — Nothing's Gonna Stop Me Now;
6. BILLY IDOL — Sweet Sixteen;
7. SPAGNA — Call Me;
8. JENNIFER RUSH/ELTON JOHN — Flames of Paradise;
9. MEL & KIM — Respectable;
10. PRINCE — Sign "O" the Times;
11. MICHAEL JACKSON — I Just Can't Stop Loving You;
12. A — HA — The Living Daylights;
13. TERENCE TRENT D'ARBY — Wishing Well.

Revenire spectaculoasă, după patru ani, a lui Michael Jackson. El reintră în topuri cu un frumos cîntec de dragoste, „I Just Can't Stop Loving You”, realizat pe Joubi voci. Una este a lui Michael, cealaltă a tinerei Seidah Garrett, protejata lui Quincy Jones, producătorul acestui disc-single. Dar asta nu e tot, albumul „Bad”, pentru care a trebuit să așteptăm atîta ani, iese de sub matriță la 31 august, la două zile după ce Michael va implini 29 de ani. Albumul va cuprinde zece cîntece dintre care unul va fi în duet cu Stevie Wonder. Vor urma turneele, începând cu 12 septembrie, mai întîi în Japonia, apoi în Australia și Noua Zeelandă. Printre primele nouă concerte s-au vîndut într-o singură oră un sfert de milion de bilete.

MIRCEA ZANE

● ANA IOANA OPREA, Slatina. Constat că v-ați specializat în poeme de dragoste. N-am nimic împotriva, dar să știți că foarte rar vă reușește cite o strofă :

„Ia-mă cu tine, du-mă în visare. Zidește-mă în versul ce acum îl scrii Silabisind iubirea pentru clipa-n care, Mirate, cad zăpezile tirzii...”

De cele mai multe ori abuzați de aptitudinea de a versifica ușor și improvizați fraze care sună frumos, dar nu spun nimic. Iată un exemplu :

„Ingenuchez în tine ca-ntr-un templu”

● MIHAELA BIRLICĂ, Buzeni, Prahova. În ampla năvălă Joe aprins ați surprins ceva din contradictoria psihologie a adolescenților. Însă stilul dv. este încă neformat, astfel încît multe pasaje par desprinse din romanele lui Dimitrie Bolintineanu :

„Deschise ochii mari și întinzi magnetul ochilor negri prin care inotau pestisorii argintii. Ah, de ce nu se opreau oare. De ce se mișcau mereu? Semănau cu două pansele, ea cele din grădină. Ce privire scormonitoare, vie, intensă... Locul unde o sărutase o ardea”

● ALEXANDRU JURCAN, Cîveea. Deși sint foarte scurte, schițele dv. cuprind numeroase digresiuni inutile, de genul :

„Timpul! Timpul! Copacul a devenit sicriu. Țărîna, frunze, furtuni, devenire, alt copac... Ce s-a schimbat? Timpul plînge, neputincios în fața acestor renașteri. Timpul nu există sau înseamnă numele disperării de-o clipă. De departe, totul sună a permanentă”

Idealul ar fi să ne transmiteți intuiții de acest fel folosind un limbaj netecoretic, epic.

● PAUL PLOPEANU, Fălticeni. Excelați prin proza de atmosferă. Mi-a plăcut, de exemplu, modul cum descrieți neliniștea de care este cuprins la un moment dat un parc :

„O turmă de greieri nevăzută fognăie prin iarba și țiriie un singur apel sexual repetat la nesfîrșit. Deasupra lacului crește un cor de broaște și pe

CENACLU prin corespondență

unde va pe aproape se neliniștesc niște brotăcei rătăciți. Răgete, lătrături, grehăituri dinspre tarcul cu animale și o zbatere neputincioasă de arși în arborei.”

Cu mai puțină siguranță îi înfățișați pe oameni. Poate și pentru că vreți să epotați, emițînd despre ei opinii extravagante...

● ION BARBU, Cimpina. Dacă veți ajunge vreodată poet celebru, trebuie să vă luați un pseudonim (în orice caz, nu Dan Barbilian !). Deocamdată, însă, nu vă faceți probleme de a oest fel, deoarece nu sint semne de poezie în ce mi-ați trimis :

„Și toate cite-au fost să fie S-au stins, s-au petrecut demult Și moartea-mi vine c-o noie : — Bătrîne, tu te-ai jucat prea mult !”

De ce-i permiteți mortii să vi se adreseze cu atîta familiaritate ?

● NICOLAE FILIP, Tirpești, Petricani, Neamț. „Cu sufletul bolnav de visuri, bat imperceptibil la usa dv.”. Chiar că imperceptibil, în sensul că o voce lirică personală încă nu se aude. Versurile în care încercați să descrieți peisaje terifiante sint puerele :

„O lună bolnavă și tristă Rînjeste hidoasă din drum, Părînd desprînsă din pinza Unui pictor distrat sau nebun.”

● SORIN LERU, Buhusi, Bacău. Nu aveți suficientă vervă pentru a susține recitalul de poezie fantezistă și ironică în care v-ați angajat. Două versuri, de pildă, sună ca o plîngere către I.C.R.A.L. :

„Uncori se-nîmplă să-mi plouă noaptea în vise”

● TĂNASE FLOREA, Malu Spart, Bolintin-Vale, Giurgiu, NICOLETA CRISTINA MIHAI, București, FLOREN CÎNDEA, Craiova, TANA URECHE, Bistrița, GHEORGHE DRAGOTĂ, Drobeta, Turnu-Severin, CONSTANTIN POPESCU, Timișoara, VALENTIN DOMSA, București, CONSTANȚA DUMBRĂVEANU, Craiova, ELEONORA D., București, GHEORGHE STERE, București, PAVEL DUMITRU, Constanța, MARIN MARINICĂ, Craiova, ANDU DOBRESCU, Brașov, ALEXANDRU PARASCHEVICU, Oradea, M. N. HANE, Lugoj, ADRIAN DOBOS, București, ANDREI ȘTEGĂRESCU, Tulcea, PETRE LUPEANU, București, ELVIRA SOMESANU, București, BASARAB VASILESCU, Ploiești. Trebuie să vă completați întii prezătirea școlară, să ajugeti să scrieți corect românește, și abia apoi să încercați să faceți literatură.

ALEX. ȘTEFĂNESCU

Lumea cu amănuntul

Jorge Luis Borges :

Obsesia bibliotecii

Reproducem, în cele ce urmează, după ziarul *Le Débat*, textul unei alocuțiuni prezentate de Borges la Teatrul Coliseo din Buenos Aires, o adevărată profesiune de credință a celui care, alături de cariera sa literară, a susținut întotdeauna ideea că un om de cultură nu-și poate îndeplini cu adevărat menirea decît dacă se preocupă de educația tinerei generații, oferindu-i în dar marile valori ale civilizației universale. Jorge Luis Borges este un caz singular printre marii creatori ai timpului nostru, dat fiind formația sa de tip universalist, cărțile sale fiind măturăria unei imense erudiții. A susținut întotdeauna principiul că lectura, bibliotecile și cărțile, constituie argumentul cel mai important pentru deschiderea minții și sufletului către adevărata cunoaștere a lumii, a unei lumi a oamenilor așa cum ar fi spus Saint-Exupery.

„Am fost profund onorat atunci cînd, în 1955, mi s-a încredințat conducerea Bibliotecii naționale argentiniene. Mi-am imaginat întotdeauna Paradisul sub forma unei bibliotecii. Alții și-l imaginează ca pe o grădină, alții ca pe un palat, dar eu, întotdeauna, l-am văzut ca pe o imensă bibliotecă. Și acolo, deci, mi-am găsit locul potrivit în viață, acolo, inconjurat de peste 900 000 de cărți scrise în toate limbile pămîntului. Și totuși, de-abia puteam să disting titlurile sau cotoarele aurite ale cărților. S-ar putea chiar spune că pentru ochii mei aproape orbi ele erau cărți cu pagini albe, cărți goale, cărți cu pagini virgine.

Astăzi încă nu văd cu un ochi. Dar cu celălalt pot distinge ceva, chiar citeva

culori. Oamenii gîndesc că cei orbi trăiesc într-o lume de neguri, dar această lume nu este noaptea totală pe care și-o închipuie unii, chiar dimpotrivă. Trăim într-adevăr într-o lume imprecisă în care foarte rar pot pătrunde culorile. Albul a dispărut sau s-a transformat în gri. În majoritatea cazurilor, mai există încă umbre de galben, aibastru și verde. Eu, care obișnuiesc să dorm într-o întunecime completă, am fost profund deranjat să adorm într-o ciudată lume de țîșniri albastrui sau galbui, un fel de ceață luminoasă în care trăiește nevăzătorul.

Una dintre culorile pe care o va regreta un orb este negrul, la fel și roșul. Sper

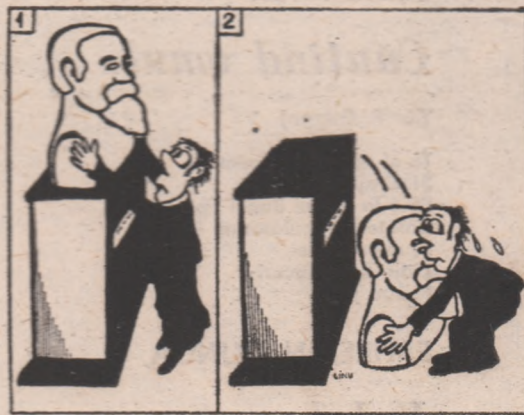
ca într-o zi, după un îndelungat tratament, să pot zări roșul. Această splendidă culoare înfloreste strălucitor în poezie gîndindu-și atît de frumoase nume în toate limbile pămîntului : *scharlach* în germană, *scarlet* în engleză, *escarlata* în spaniolă și *écarlate* în franceză.

Intrucît am pierdut contactul cu lumea iubită a formelor, m-am, hotărît s-o înlocuiesc cu altceva, m-am gîndit de fapt să creez viitorul, cel care urmează lumii vizibile pe care am pierdut-o definitiv.

Traducere și prezentare
INA COSTIUC

(Va urma)

Cronica literară în linii frunte de LINU

Z. Ornea, *Viata lui Titu Maiorescu*, 2, Editura Cartea Românească, 1987.

Z. Ornea conferă noi dimensiuni personalității lui Titu Maiorescu.

Tabela de marcaj

Înainte de alte amănunte, rețineți că Dinamo e în frunte. Dinamo, deci, echipa lui Lucescu, în timp ce superconstelația lui Iordănescu e momentan pe locul 2. Altfel spus, lupta e în toi chiar de la început, nu e numai între primii doi, ceea ce este bine pentru noi. Și iată cum, în prag de toamnă europeană sau la sfîrșit de vară plimbăreată, constatăm îmbucurați că după amorțitul campionat trecut e loc de oarecare sprinteneală. Că, uite, Lupu-și schimbă rolul la Dinamo, Steaua se opînteste îndeobște după pauze, trecînd cu fruntea sus peste Corvinul și Oțelul, Argeșul se amestecă-n problemele plutonului de virf, iar sușevonii lui Muțescu au dovedit în doi timpi și trei mișcări că n-au venit pe prima scenă cu bilete dus-intors. Mai greu e cu echipa lui Cornel Dinu, care a dat de greu, pătîndu-l pînă și pe Fănuș Neagu plecat în drumeție pînă hăt pe Mureș (și pe Tirnavo), de dorul fotbalului adevărat. Cacialma însă, semnată de prea-istetul Halagian, olimpicul, specializat în contraatacul furibund. Iar după Halagian, pe Dinu l-a mai tras de urechiișe și fostul său profesor, Nicolae-Nicușor, care i-a pus Victoria-n față, innegrindu-i re-

venirea în A (și)! Ehehe, vremuri grele în fotbal ! Se joacă de-adevărata, pe puncte veritabile și fără chitibușuri. Iar cine nu ține cadența rămîne în urmă chiar de la început. Cum se întîmplă cu Rapidul și cu Sportul, iubirile noastre de taină. Ambele au pășit în campionat ca în vacanța mare și dacă nu se dumiresc degrabă, vor fi curînd pe post de greieri mici, cîntind de sub frunzele care încep să cadă : „cri, cri, cri, toamnă cri, nu credeam c-o să mai vii !”... Pînă una-alta, însă, lotul mare joacă miine la Atena, și pun pariu pe orice vreți că va învinge în deplasare team-ul armatorilor atenieni. Vă închipuiți ce spieretură mare o să fie pentru spanioli, austrieci și albanezi, că de olimpicii danezi, ce să mai spun ?! Ei vin de-a dreptul la Bacău, să dea piept cu steagul lui Halagian, într-un meci care va fi de pomină, din punctul lor de vedere (pe care nu și-l pot forma). Vorba lui Ilie Dobre, dacă o să avem... tăria de caracter o să-i batem măr, iar dacă nu, o să cîntăm ca greierașii : „cri, cri, cri, toamnă gri !”.

HORIA ALEXANDRESCU

P.S. Următoarea noastră relatare va fi o corespondență specială transmisă direct de la Bacău.

Baki Ymeri: „Voi, românii, aveți o poezie excepțională!”

Baki Ymeri este un tânăr poet, traducător și profesor din țara vecină. Activitatea lui demonstrează din plin că este un prieten apropiat al literaturii române, traducând mult din literatura noastră în țara prietenă.

Vara, Baki Ymeri ne vizitează țara în calitate de participant la Cursurile și colocviile științifice de limbă, literatură, istorie și arta poporului român, organizate de către Universitatea din București.

Și în vara aceasta, Baki Ymeri ne este oaspete, ca invitat la aceste cursuri de către Uniunea Scriitorilor din R.S.R. Fiindu-mi un mai vechi prieten, ne-am întreținut ore în șir, colocviind și constatănd cu plăcere o realitate: apropierea deosebită a celor două literaturi, marea stimă ce o nutrește Baki Ymeri pentru literatura noastră, pentru România. „Ca poet — îmi spunea acesta — am închinat României, țării deosebit de frumoasă și ospitalieră, mai multe poezii. Cit despre Transilvania, mama mea își are obirșia aici! Am și publicat poezii pe care le-am scris direct în Limba Română, în reviste din țara aceasta minunată: „Te iubesc / O, dulce Românie / Sub cerul tău senin / Și peste marea ta albastră / Zboară ciocirliă / Și cîntecul de pace // Te iubim, o, dulce țară / Cu soare și mare / Și cîntecul și viața / Și toată ființa noastră / Pentru tine / Să fie închinare!”

— Mă bucură ceea ce ai scris despre România, despre capitala Patriei mele: „Surid străzile acestui oraș / Cu oameni cu gânduri de aur / Care vorbesc și rid și cîntă / În limba iubirii // În București / Fetele cu ochi frumoși / Se spală cu razele iubirii // Am venit aici să învățăm / Și ne cunoaștem / Să ne împrietenim / Ca florile împodobite / Cu cuvintele de aur ale Limbii Române // Românie gândul tău senin / E pur și cald / Precum cerul de dor / Al scumpei Transilvanii!”

— Iubesc țara voastră ospitalieră, literatura voastră. Voi, românii, aveți o poe-

zie excepțională! Deosebit de gustată de noi: în Iugoslavia poezia românească e la mare căutare. Eu care am tradus mult îmi dau seama perfect de acest lucru. Cînd l-am tradus pe Nichita Stănescu editura îmi ceruse un număr de poeme ca după depunerea cărții să mi se mai ceară suplimentări. Volumul a fost deosebit de bine primit de către cititori și critica literară de la noi. Iată un adevăr pe care criticul Radaman Musliu îl scria în ziarul „Rilindja” din Priștina despre poezia lui Nichita: „Într-adevăr, este vorba despre o poezie care se poate considera ca emblemă a cîntării poetice a secolului nostru”. Volumul de care, îți vorbesc: se numește **Expoziția nenăscuților** și cuprinde 2.200 versuri în 105 poezii selectate din marea operă a poetului vostru, al Europei secolului nostru.

— Volum tradus în albaneză, dar tu traduci și în macedoneană, sîrbocroată, slovenă, chiar și în germană, italiană și franceză...

— Da, dar să mai vorbim despre Nichita, despre acest mare poet al vostru. La realizarea acestui volum am primit sprijinul scriitorilor Fahredin Gunga, Ali Podrimja, Nijazi Muhamedi și nu în ultimul rînd al tînărului critic literar Alexandru Dan Condăescu. Volumul cuprinde trei grupaje — „Introducere în zicere”, „Lege pentru nenăscuți” și „Alunecarea gîndului”, cărora le urmează eseul „Genialitatea poetică a lui Nichita Stănescu”, ce cuprinde referințe critice de Nicolae Manolescu, Alexandru Horia, Marin Mincu, Regop Ismaili și Mircea Mihăeș. Volumul a fost recenzat elogios de către Remzi Salihu, Ramadan Musliu și Shiap Beqiri. Poezia lui Nichita Stănescu, poezia românească a contemporaneității, este un curcubeu de prietenie ce leagă cele două culturi.

— Ai tradus și din alți poeți de la noi, cum de altfel și la noi se traduce și se publică ades din poezia, din literatura Iugoslaviei de azi.

— Mi-a mai apărut un volum de traduceri din poezia lui Anghel Dumbră-

Vedere din Priștina — R.S.F. Iugoslavia

veanu, un alt poet reprezentativ de la voi. Volumul se numește **Cîntecul sturzului** și s-a bucurat și acesta de succes, cum de altfel s-au bucurat toate poeziile pe care le-am publicat traduse din poezii române — Eminescu, Blaga, Arghezi, precum și Ion Horea, Alexandru Andrițoiu, Nicolae Dan Frunteață, Dumitru M. Ion, Dan Mutașcu, Grete Tardier, Ioana Diaconescu, Mara Nicoară, Carolina Ilica, Mircea Florin Sandru, Liliana Ursu, Traian T. Cosovei și alții. Curînd va apare un alt volum de poezii, selectiv, din opera poetică a unui alt important poet român, L-am numit pe Marin Sorescu. În prezent, particip la realizarea **Antologiei liricii românești din secolul XX**, antologie ce va apare în curînd, la noi.

— Asadar, poezia...

— Nu numai poezia! Eu nu am uitat proza românească, și ea remarcabilă în contextul culturii și civilizației europene. Am tradus din Rebreanu, Sadoveanu, Z. Stancu, Dumitru Radu Popescu, Constantin Chiriță. Am tradus, de asemenea, fragmente istorice dintr-o carte a dr. Gelu Măksutovići privitoare la lupta de eliberare dusă de popoarele din Balcani, și tot despre același ideal — libertatea — texte de dr. Nicolae Ciachir; de asemenea, ades am tradus în Suplimentul RTV — Teatru — Cinema al ziarului „Flaka e

vellazërimit”, din Macedonia, umor publicat la voi sub semnătura lui Gheorghe Daragiu.

— Împreună, am publicat și la noi, în „Almanahul B.T.T.”, versuri din poezia Iugoslaviei de azi!

— Această frumoasă carte ce este „Almanahul B.T.T.”, care apare la voi, a fost prezentată de mine pe larg în ziarul „Rilindja”. Urmăresc cu bucurie și faptul că poetul Dumitru M. Ion publică des traduceri din lirica Iugoslavă în revista „Luceafărul”, care cu generozitate le găzduiește, și îi mulțumim pentru aceasta.

— Ai mulți prieteni printre scriitorii români. Vrei să le adresezi câteva gânduri, acum, la încheierea convorbirii noastre?

— Învăț tot mai bine limba marelui Eminescu și fac tot ceea ce este posibil în cunoașterea reciprocă a literaturilor noastre. Iată, am venit din nou la cursurile organizate la Universitatea din București, și am venit cum spunea eu odată într-un poem: „Călător cu cărți în bagaje / În lungul Căii Victoriei!... Deci la bună vedere, dar nu înainte de a mulțumi pentru găzduire „Suplimentului literar-artistic al Școlii tineretului”, publicatie de la voi pe care o citesc cu interes, deoarece găzduiește literatură tînără.

Interviu de GHEORGHE DARAGIU

Din lirica Iugoslavă de azi

SLAVE GHEORGHEO DIMOSKI

Motive bucureștene

Această apă e verde
Ah, cînd voi fi
Așternutul tău
Povestea ta ar trece
În ochii mei
Dar n-aș putea
Închide ochii
Purtîndu-te

Cerule în adîncul tău
Strălucește orașul
Calea Victoriei
Curge pe sub picioarele mele
În Grădina Botanică
Trăiesc mestecenii
Vîntul ușuratic adoarme în părul lor
Iar eu alerg să găsesc un cuvînt

Spațiul albastrui se leagănă
Spre ochii mei
Și mă ține fierbinte de mină
Soarele
Cu care mă alint.

MIHAIL RENDZOV

Femeia

Te visez și te pun în cuvînt
Cuvîntul începe să respire
Te visez și te pun în semințe
Semințele incolțesc și înfloresc
Iar în Ziua cea Bună tu vii
În timp ce eu tocmai îți scriu numele
Te privesc: tremuri ca o lacrimă
Și ești un pui de căprioară
În timp ce din iubire
Încep să-și ia zborul paseri

Te visez și te pun într-o carte
Cartea începe să respire...

JOVAN PAVLOVSKI

Cum s-a întîmplat..:

Frumoasă-i mina de bărbat care mîngie, încălzește
Cu zburciul dulce, care eliberează mereu
Iată, aceasta e reîntoarcerea, ca ploaia la Tetova
Cînd uiți și păcatul și ruda cea mai apropiată

Știu că vremea succesului a trecut, că sînt uitat
Dar mai încerc o întoarcere —
Însă de jur împrejur numai și numai amintiri...

BEDRI HYSA

Căutînd omul

(lui F. Gunga)

Te-ai născut în Poem
Și ai ajuns
Pînă la Capul Bunei Speranțe
Călătorînd, călătorînd —
Ai capul horei
Zidit din adîncuri
Pentru joc.

FAHREDIN GUNGA

Valul

Flămînd de dragostea stîncii
se aruncă aidoma femeii-n iubire
și aripa-i poartă bucuria depărtării
poveste mincinoasă a frumuseții, și

renaște mereu din pintecul mării
copil din flori
povară ce înșeală viața, și

hoinar pătrunde în pieptul stîncii
piept gol ca al bătrînului luptător, și

minciună-i este jocul
și de cădere și de înălțare
și de moarte și de naștere, și

se miră de răceala stîncii
ce înșeală iubirea de veacuri!

FEHIME SELIMI

Frumusețe trezită

În gene păstrez cenușa
Amintirii
Pentru tine
Frumusețe trezită

Te salut cu flori
Îți intru în vis
Și te apropii cu zorile

În miini ascund primăvara
Cu ea dau culoare iubirii
Și nu vorbesc pentru amintirile
Ce vor fugi

Sînt în frumosul anotimp
Și nu ai fost floare
Dar floare îmi vei rămîne
Mereu.

RESUL SHABANI

În vis

Poetul se învelește cu vise
Și în mijlocul florilor
Oriunde e incunurat de vis
Numai calea poetului
E veșnic din iarbă
Așezați de vreți poetul
Chiar într-o sticlă
Și aruncați sticla în valuri
Cu marea el se va întoarce
Mereu ca o epistolă ciudată!

SHIAP BEQIRI

Balada orașului

Aici era un cîmp fără nume
Lingă pădurea-n care zilnic ne pierdem

Dincolo
Doar riul șerpuit trecea
Zbătîndu-se-n bulboane

Degeaba venea toamna
Degeaba iarna trecea

Numai pustiul și vreo pasăre
Fără de umbră cînta

Dar a crescut orașul pe mal
Împletînd pinza de visuri
Punînd pod spre pădurea
Din care firea-și trăgea

Așadar iată prima călătorie
Spre noua zidire
În cîmp nemărginit
În credința iubirii
Și a riului ce curge mereu mai departe

Traducere de BAKI YMERY și GH. DARAGIU

